

UiO : **Det juridiske fakultet**

Ratihabisjon av ugyldige kontrakter i avtaleretten

I hvilken grad kan avtalegodkjenneren ratihabere en ugyldig kontrakt og i hvilken grad kan medkontrahenten motsette seg ratihabisjon?

Kandidatnummer: 728

Leveringsfrist: 25. april 2017

Antall ord: 17 998

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Tema for oppgaven.....	1
1.2	Problemstillinger og perspektiv	2
1.3	Avgrensninger og presiseringer	2
1.4	Rettskilder og metode.....	4
1.5	Begrepspresisering og terminologi.....	5
2	I HVILKEN GRAD KAN AVTALEGODKJENNEREN RATIHABERE EN UGYLDIG KONTRAKT?	8
2.1	Hvilke ugyldighetsgrunner kan ratihaberes?.....	8
2.2	Krav for at ratihabisjonen skal anses bindende.....	11
2.2.1	Innledning	11
2.2.2	Avtalegodkjenneren visste eller burde vite om avtalens eksistens og innhold ..	11
2.2.3	Avtalegodkjenneren visste eller burde vite om avtalens ugyldighet.....	15
2.2.4	Godkjennelsen må gis i form av et gyldig dispositivt utsagn	18
2.2.5	Kan manglende oppfyllelse av et krav kompenseres av overopplysning av et annet?.....	22
2.3	Begrensninger ved ratihabisjonen	23
2.3.1	Ratihabisjonen må gis av riktig person	23
2.3.2	Ratihabisjonen kan ikke lide av en ugyldighetsgrunn	24
2.3.3	Ratihabisjon etter påberopelse av ugyldighet	25
2.4	Når blir ratihabisjonen bindende og kan den trekkes tilbake?	26
3	I HVILKEN GRAD KAN MEDKONTRAHENTEN MOTSETTE SEG RATIHABISJON?	28
3.1	Innledning.....	28
3.2	Kan medkontrahent motsette seg ratihabisjon overhodet?	28
3.2.1	Innledning	28
3.2.2	Fullmaktsforhold.....	29
3.2.3	Sinnslidelse	30
3.2.4	Avtaleloven §§ 28 til 33, 36 og bristende forutsetninger.....	32
3.2.5	Falsk og forfalsking	33
3.2.6	Konklusjon om medkontrahentes adgang til å motsette seg ratihabisjon.....	33
3.3	Motsettelse når medkontrahent er i god tro	34
3.3.1	Innledning	34

3.3.2	Kan medkontrahtenten motsette seg ratihabisjon frem til oppfyllelse ved alle ugyldighetsgrunner?	34
3.3.3	Hvem kan oppfylle avtalen for å hindre motsettelse?.....	36
3.3.4	Hva kreves av oppfyllelsen for å hindre motsettelse?.....	37
3.3.5	Kan medkontrahtenten i noen tilfeller bli bundet av avtalen før oppfyllelsen?..	38
3.4	Motsettelse når medkontrahtenten er i ond tro	40
3.5	Grensen mellom god tro og ond tro: særlig om uaktsomme medkontrahtenter	42
3.5.1	Umyndighet.....	42
3.5.2	Grensevurderingen ved andre ugyldighetsgrunner	43
3.5.3	Fullmaktsforhold	44
3.5.4	Avtaleloven §§ 28 til 33, 36, bristende forutsetninger, falsk og forfalsking	45
3.5.5	Konklusjon om grensen mellom god og ond tro ved ulike ugyldighetsgrunner	46
3.6	Begrensninger ved motsettelsen	46
3.6.1	Motsettelsen må rettes mot riktig person	46
3.6.2	Er det noen formkrav for motsettelsen?.....	47
	LITTERATURLISTE.....	48

1 Innledning

1.1 Tema for oppgaven

Ratihabisjon er det juridiske begrepet for tilfellet der en person godkjenner en ugyldig avtale. I de fleste tilfeller vil den som blir utsatt for ugyldighetsgrunnen, kalt «avtaleparten» ønske at avtalen forblir ugyldig fordi den er ugunstig for ham. I noen tilfeller kan han imidlertid ønske at avtalen blir godkjent.

Et eksempel der dette kan være aktuelt er der en bilselger lurer en kjøper til å tro at en bil er verdt kroner 300 000, mens selgeren egentlig tror at den er verdt kroner 100 000. Avtalen kan da være ugyldig på grunn av selgerens svik og ytelsene skal da tilbakeføres.¹ Dersom det viser seg at bilen er en veteranbil til en verdi av kroner 600 000 vil kjøperen ønske å ratihabere avtalen slik at han kan beholde bilen. Selgeren vil på sin side ønske at avtalen ikke blir godkjent eller at han kan motsette seg godkjennelsen. På den måten kan han få tilbakelevert bilen og selge den til en høyere pris. Konflikten mellom kjøper og selger kan løses ved hjelp av reglene om ratihabisjon.

Eksempelet om kjøper og selger er bare et av mange mulige avtaleforhold der ratihabisjon av ugyldige avtaler kan bli aktuelt. Det vil variere mellom avtaleforholdene hvem partene er og hvilke roller de har. I bilkjøpeeksempelet var kjøper både avtalepart og den som kunne godkjenne avtalen, kalt «avtalegodkjenner». I oppgaven vil det skilles mellom disse, da avtalepart og avtalegodkjenner ikke alltid vil være samme person. Videre var selger den som inngikk avtalen med avtaleparten og ville bli bundet av godkjennelsen. I oppgaven kalles denne personen «medkontrahent». I andre avtaleforhold kan avtaleparten være panthaver, pantsetter, långiver, låntaker og så videre, og medkontrahenten kan variere tilsvarende. Det avgjørende for rollevurderingen er at den som blir utsatt for ugyldigheten kalles avtalepart, mens den som godkjenner avtalen kalles avtalegodkjenner. Den som kan motsette seg godkjennelsen eller blir bundet av den kalles medkontrahent.

Som vist i eksempelet innledningsvis oppstår spørsmålet om ratihabisjon der avtalegodkjenner og medkontrahent er uenige om avtalens gyldighet. Dersom partene hadde vært enige om at avtalen var gyldig hadde det ikke vært nødvendig med ratihabisjon fordi de ville oppnådd det samme ved å inngå avtalen på nytt.² Dersom det foreligger konflikt må det vurderes hva som skal til for at en avtale skal anses ratihabert. Oppgavens formål er å gi en fremstilling av i hvilken grad avtalegodkjenner kan ratihabere en ugyldig kontrakt og i hvilken grad medkontrahenten kan motsette seg ratihabisjonen.

¹ Avtaleloven § 30 første ledd, første punktum, Hov (2009) s. 306-307, Woxholth (2017) s. 257.

² Arnholm (1974) s. 271, Hauge (2009) s. 309.

1.2 Problemstillinger og perspektiv

En forutsetning for at en avtale kan ratihaberes er at avtalen lider av en ugyldighetsgrunn som kan repareres. Disse ugyldighetsgrunnene kalles «relative», mens de som ikke kan repareres kalles «absolutte».³ Det er derfor nødvendig å vurdere hvor skillet mellom disse går.

Det må også vurderes hva som skal til for at avtalegodkjenneren skal anses å ha avgitt en bindende godkjennelse. Avtalegodkjenneren må ha kunnskap eller ha vært uaktsom om visse forhold for å kunne ratihabere avtalen. I tillegg må avtalegodkjenneren ha avgitt et bindende dispositivt utsagn. Det er også flere begrensninger i hvordan en ratihabisjon kan gjennomføres. Det må vurderes hvilke personer som kan godkjenne avtalen, og hvilke konsekvenser det har at avtalen lider av en ugyldighetsgrunn eller at avtalegodkjenneren har anført ugyldighet før han godkjenner. Det må også avgjøres når godkjennelsen blir bindende og om godkjennelsen kan trekkes tilbake.

Dersom medkontrahenten ønsker å motsette seg godkjennelse må det vurderes om dette er mulig ved alle ugyldighetsgrunner og når han kan anføre det. Det må også vurderes om det er forskjeller mellom de tilfeller hvor medkontrahenten er i god og ond tro, og hvor grensene mellom god og ond tro går.

Problemstillingene som er nevnt ovenfor blir i denne oppgaven vurdert utfra et juridisk standpunkt de lege lata. Enkelte dommer i oppgaven blir angitt med populærnavn dersom det synes hensiktsmessig.

1.3 Avgrensninger og presiseringer

Ratihabisjon kan gyldiggjøre avtaler på mange rettsområder. Denne oppgaven tar utgangspunkt i rent avtalerettslige problemstillinger om godkjennelse av avtaler. Det avgrenses følgelig mot særspørsmål for visse rettsområder, som for eksempel formkrav til testament og ektepakt.⁴ Eksempler fra andre rettsområder vil likevel benyttes der det er nødvendig for å avklare ratihabisjonsreglene. Å vurdere ratihabisjonsreglene på alle relevante rettsområder vil bli for omfattende for dette oppgaveformatet. Det avgrenses også mot ratihabisjon av ugyldige vedtak i forvaltningsretten da det er andre ugyldighetsgrunner som kan ratihaberes på dette rettsområdet. I tillegg kan ikke forvaltningen velge fritt om de ønsker å ratihabere et vedtak, fordi de må avstå dersom hensynet til parten i vedtaket tilsier det.⁵

³ Stang (1935) s. 523, Arnholm (1974) s.178, Hov (2009) s. 441, Woxholth (2017) s. 268.

⁴ Arvelova § 49, ekteskapsloven § 54.

⁵ Eckhoff (2014) s. 481-482.

Kjernen i oppgaven er ratihabisjon av avtaler som lider av de mest sentrale ugyldighetsgrunner i den alminnelige avtalerett. Dette omfatter umyndighet,⁶ falsk og forfalsking, fullmaktsforhold,⁷ ugyldige viljeserklæringer etter avtaleloven §§ 28 til 33 og 36 og bristende forutsetninger. Avtaleloven §§ 34, 35, 37 og 38 utelates av ulike grunner. Avtaleloven § 34 om proformaavtaler kan ikke ratihaberes,⁸ mens avtaleloven § 35 om tap av kvitteringer ikke lenger spiller noen praktisk rolle.⁹ Avtaleloven § 37 gjelder forbrukerforhold og medfører noen særlige ratihabisjonsspørsmål som blir for omfattende for oppgaveformatet.¹⁰ Avtaleloven § 38 gjelder konkurranseklausuler i arbeidsforhold og har derfor særlige spørsmål om konkurranse rett og arbeidsrett som blir for omfattende for oppgaveformatet. Det avgrenses også mot ugyldig spillgjeld, da regelen reiser en del særspørsmål om spillerhensyn og samfunnshensyn som skiller seg en del fra andre ugyldighetsgrunner i avtaleretten.¹¹

Ratihabisjon ved tredjemannskonflikter faller også utenfor kjernen i oppgaven. Det er mange ulike tredjemannskonflikter og ratihabisjonsvurderingen knytter seg i stor grad til reglene om ekstinksjon som blir for omfattende å behandle i dette oppgaveformatet.¹² I tillegg bygger ratihabisjon ved tredjemannskonflikter på andre hensyn enn ratihabisjon av kontrakter i avtaleretten.¹³

Det avgrenses også mot andre regler om bortfall av ugyldighetsinnsigelser som foreldelse, manglende reklamasjon og passivitet. Foreldelse av ugyldighetsinnsigelser er lovfestet i foreldelsesloven, og har regler om frister og fristavbrytelse som skiller seg fra reglene om ratihabisjon. Manglende reklamasjon og passivitet viser til at avtalegodkjenneren blir bundet av en ugyldig avtale fordi de ikke anfører ugyldighet tidsnok.¹⁴ Reglene har mange likhetstrekk med ratihabisjon når det gjelder hvilke ugyldighetsgrunner som kan bortfalle.¹⁵ Passivitet har også lignende krav som ratihabisjon, men kravene er ikke identiske og passivitet har flere krav.¹⁶ Kravene for reklamasjon er også annerledes fra ratihabisjon, da reklamasjon gjelder påbero-

⁶ Vergemålsloven 1927 § 36 og 2010 §§ 14 og 24

⁷ Avtaleloven kapittel 2 og ulovfestet fullmakt, se for eksempel Rt. 2011 s. 410 *Optimogården*.

⁸ Stang (1935) s. 524, Arnholm (1974) s. 275, Hov (2009) s. 442.

⁹ Høgberg (2014), note 132.

¹⁰ Se avtaleloven § 37 første ledd, nummer to.

¹¹ Straffelovens ikrafttredelseslov § 12, Hauge (2009) s. 491 følgende.

¹² Arnholm (1974) s. 277-278, Hov (1993) s. 316-319.

¹³ Falkanger (2016) s. 589-590.

¹⁴ Jensen (2007) 36, Hauge (2009) s. 287-289.

¹⁵ Jensen (2007) s. 34-37, Hauge (2009) s. 290, 292-306.

¹⁶ Jensen (2007) s. 111, 115, 127-128, Hauge (2009) s. 290-291.

pelse av *ugyldighet*,¹⁷ mens ratihabisjon gjelder påberopelse av gyldighet. I tillegg kan ikke medkontrahenten nekte reklamasjon, men han kan nekte ratihabisjon.

Virkningene av ratihabisjon og ugyldighet blir ikke drøftet i oppgaven, da det faller litt utenfor kjernen om muligheten for ratihabisjon og motsettelse av ratihabisjon. I utgangspunktet får godkjente avtaler virkning fra avtaleinngåelsestidspunktet, men det er noen unntak fra dette som blir for omfattende for masteroppgaveformatet.¹⁸ Virkningen av ugyldighet er vanligvis at ytelsene skal tilbakeføres og eventuelle tap erstattes, men også her er det unntak som blir for omfattende å behandle.¹⁹

1.4 Rettskilder og metode

Reglene om ratihabisjon er i hovedsak ulovfestede. De mest relevante rettskildene er rettspraksis, lovregler som gjenspeiler de alminnelige prinsipper om ratihabisjon, juridisk teori, reelle hensyn og utenlandsk rett.

Innholdet i kravene for ratihabisjon bygger i stor grad på rettspraksis og er lite problematisk rettskildemessig.²⁰ Det er likevel en del underrettspraksis som ikke kan tillegges like mye vekt som høyesterettspraksis. Det er også lite rettspraksis om medkontrahenters adgang til å motsette seg godkjennelse. Disse vurderingene må derfor støttes opp og bygge på andre rettskilder.

I vergemålsloven 2010 § 14 annet ledd ble det lovfestet hvem som kan godkjenne avtalen i umyndighetstilfellene. Medkontrahenters adgang til å motsette seg godkjennelse ved umyndighet har vært regulert i vergemålsloven 1927 § 36 og ble videreført i vergemålsloven 2010 § 14 tredje og fjerde ledd. Det er også en lignende regel om motsettelse av godkjennelse i aksje-loven § 2-20 tredje ledd om avtaler med uregistrerte selskaper. Selv om reglene ikke gir veiledning ved alle spørsmål har de vært ansett som utslag av en ulovfestet regel om ratihabisjon og motsettelse av ratihabisjon.²¹ Ordlyden og forarbeidene til disse reglene kan derfor gi holdepunkter for at samme regler bør gjelde for alle ugyldighetsgrunner.

¹⁷ Hauge (2009) s. 288.

¹⁸ Vergemålsloven 2010 § 14 annet ledd, annet punktum, Hauge (2009) s. 310, Hov (2009) s. 445, Sande (2017) s. 140.

¹⁹ Avtaleloven § 25, vergemålsloven 2010 § 15, Hov (2009) s. 306-308, Woxholth (2017) s. 256-261.

²⁰ Eckhoff (2001) s. 159 og 209.

²¹ Arnholm (1974) s. 275, Lassen (1992) s. 55, Hauge (2009) s. 311-317, Hov (2009) s. 444, Woxholth (2017) s. 233.

På den annen side må det vurderes konkret i hvilken grad lovgivningen kan anses å gi uttrykk for de ulovfestede reglene om ratihabisjon. Aksjeloven § 2-20 tredje ledd har noen likhetstrekk med fullmaktsforhold, falsk og forfalsking. For eksempel innebærer alle avtaleforholdene en tredjeperson som inngår avtale på vegne av selskapet eller avtaleparten. Avtaler med selskaper er likevel ofte mellom profesjonelle parter, mens i alminnelige avtaleforhold vil partene variere i større grad. I tillegg kan godtroende medkontrahenter i selskapsforhold motsette seg godkjennelse frem til selskapsregistreringen, mens i andre avtaleforhold gjelder det frem til godkjennelsen eller oppfyllelsen, se punkt 3.3.2 om dette.

Vergemålsloven 1927 § 36 og 2010 § 14 ligner mer på alminnelige avtaleforhold, ettersom partene varierer i større grad og medkontrahenten kan motsette seg ratihabisjon frem til godkjennelse eller oppfyllelse i begge tilfeller. Det er imidlertid noen ulikheter mellom vergemålstilfellene og andre avtaleforhold. For eksempel har uaktsomme medkontrahenter blitt ansett å være i god tro i umyndighetstilfellene, men i ond tro ved andre ugyldighetsgrunner. Disse forskjellene vil derfor kunne medføre at vergemålsloven 1927 § 36 og 2010 § 14 må anses å avvike fra det generelle prinsippet.

Store deler av ratihabisjonsvurderingen er utviklet i juridisk teori. Teorien vil derfor tillegges større vekt i denne oppgaven enn i andre vurderinger med flere rettskilder. Dette er likevel ikke til hinder for at juridisk teori må leses og anvendes med et kritisk blikk, særlig siden store deler av teorien er gammel.²²

I noen deler av oppgaven gir heller ikke juridisk teori veiledning. Da har det vært nødvendig å basere regelen på alminnelige avtalerettslige prinsipper og konkrete hensynsvurderinger.

For å forstå reglene om ratihabisjon er det også i noen grad benyttet argumenter fra svensk og dansk lovtekst, teori og annen anasjonal rett. Der regelen bevisst er annerledes i Norge enn i den utenlandske retten, er dette kommentert, og den utenlandske retten har ikke fått noen særlig vekt i vurderingen av den norske regelen.²³

1.5 Begrepspresisering og terminologi

Da det er flere aktører og mange ulike avtaleforhold i oppgaven er det nødvendig med samlebetegnelser på aktørene. Avtalepart, medkontrahent og avtalegodkjenner er allerede nevnt, men det må presiseres hvem disse er ved ulike ugyldighetsgrunner.

²² Eckhoff (2001) s. 269-275.

²³ Ibid s. 284-287.

Avtalepart er personen som blir utsatt for ugyldighetsgrunnen og er også den som blir bundet av avtalen. Dette gjelder prinsipal i fullmaktsforhold, pseudoavgiver ved falsk²⁴ og forfalsking,²⁵ avtaleerverver etter avtaleloven §§ 28 til 33, 36 og ved bristende forutsetninger, og mindreårige²⁶ og sinnslidende²⁷ i umyndighetsforhold. Avtalegodkjenner er som nevnt alle personer som kan godkjenne en ugyldig avtale. Dette kan være de samme personene som er avtalepart, men det kan også være andre personer, og dette vil vurderes nærmere under hvem som kan godkjenne avtalen, se punkt 2.3.1.

«Tredjemann» viser til en person som på grunn av svik, tvang eller lignende har påvirket avtaleparten til å inngå avtalen. Det kan også vise til en person som inngår en falsk eller forfalsket avtale på vegne av avtaleparten. «Fullmektig» brukes om en person som inngår avtale på vegne av prinsipalen i et fullmaktsforhold. Medkontrahent er som nevnt personen som avtalepart, tredjemann eller fullmektig inngår avtalen med og som kan motsette seg godkjennelse fra avtalegodkjenneren.

De ovennevnte begrepene kan illustreres med et eksempel. Per (tredjemann) tvinger den mindreårige Pål (avtalepart) til å inngå en avtale om pantsettelse av bolig til panthaver Espen (medkontrahent). I dette tilfellet må vergen Petter og fylkesmannen (avtalegodkjenner) i fellesskap godkjenne avtalen med medkontrahenten.²⁸

Videre skilles det mellom svake og sterke ugyldighetsgrunner i muligheten for rathabisjon. Avtaler som lider av svake ugyldighetsgrunner er gyldige dersom medkontrahenten er i god tro og gjelder avtaleloven §§ 29 til 32 første ledd, og 33 om uredelige avtaler.²⁹ I fullmaktsforhold gjelder det avtaleloven § 11 første ledd om avtaler i strid med fullmaktens forskrift og ved ulovfestet fullmakt.³⁰ Avtaler som lider av sterke ugyldighetsgrunner er ugyldige selv om medkontrahenten er i god tro og gjelder falsk og forfalsking, umyndighet,³¹ avtaleloven §§ 28 om tvang og 32 annet og tredje ledd om forvanskning.³² I fullmaktsforhold foreligger det sterke ugyldighetsgrunner der fullmektigen har gått utenfor fullmaktens grenser eller der fullmakten

²⁴ Falsk gjelder der avtalen ikke er avgitt av avtaleparten, jf. Woxholth (2017) s. 281.

²⁵ Forfalsking gjelder der avtalen er avgitt av avtaleparten, men endret i etterkant, jf. Woxholth (2017) s. 281.

²⁶ Mindreårige gjelder personer under 18 år, jf. vergemålsloven 2010 § 2 bokstav a).

²⁷ Sinnslidelse er et av vilkårene for å settes under vergemål for voksne og er en samlebetegnelse på flere lidelser som oppfyller vilkåret, jf. vergemålsloven 2010 § 20 første ledd.

²⁸ Vergemålsloven 2010 § 39 bokstav b).

²⁹ Hov (2009) s. 318, Woxholth (2017) s. 269.

³⁰ Rt. 2011 s. 410 *Optimogården*, Hov (2009) s. 318.

³¹ Vergemålsloven 1927 § 2, 2010 § 9.

³² Hov (2009) s. 318, Woxholth (2017) s. 268.

bare er meddelt fullmektigen.³³ Det samme gjelder der fullmakten lider av en annen sterk ugyldighetsgrunn, som at prinsipalen var umyndig eller at fullmakten var falsk eller forfalsket.³⁴

³³ Avtaleloven §§ 10 første ledd, 11 annet ledd og 18, Utkast (1914) s. 40, Hov (2009) s. 199.

³⁴ Hov (2009) s. 199.

2 I hvilken grad kan avtalegodkjenneren ratihabere en ugyldig kontrakt?

2.1 Hvilke ugyldighetsgrunner kan ratihaberes?

Dersom avtalegodkjenneren ønsker å ratihabere en ugyldig kontrakt, må det vurderes om det foreligger en ugyldighetsgrunn som kan ratihaberes. Som nevnt innledningsvis må det skilles mellom relative ugyldighetsgrunner som kan ratihaberes, og absolutte ugyldighetsgrunner som ikke kan ratihaberes.³⁵ Det skal derfor vurderes hvor skillet mellom disse går.

Ordlyden av vergemålsloven 2010 § 14 annet ledd tyder på at avtaler som inngås med mindreårige kan godkjennes ensidig. Da rettspraksis også gir støtte for dette legges det til grunn at mindreårighet er en relativ ugyldighetsgrunn.³⁶ Det samme gjelder sinnslidende som er fratatt den rettslige handleevnen.³⁷

Rettspraksis og teori tyder også på at falske og forfalskede avtaler kan ratihaberes.³⁸ Hauge begrunner dette med at medkontrahenten bare får den avtalen han har inngått og at han har en tidsbegrenset adgang til å motsette seg avtalen.³⁹ Regelen ivaretar derfor balansen mellom partene.⁴⁰ Arnholm mener på sin side at falske avtaler ikke bør kunne ratihaberes dersom det forekommer offentligrettslige sidevirkninger. Han begrunner dette med at disse avtalene ikke bør kunne påsettes en tidligere dato enn tidspunktet avtalen ble godkjent.⁴¹ I tiden som har gått mellom avtalen ble inngått og godkjent kan skatte- og avgiftsnivået ha blitt endret, eller det kan ha kommet strengere eller mildere regler om for eksempel konsesjon.⁴² Avtalegodkjenner og tredjemann kan spekulere i dette ved å godkjenne falske avtaler i etterkant for å få avgiftsnivå eller regler som gjaldt på avtaleinngåelsestidspunktet. Det skal likevel mye til for at avtalegodkjenner og tredjemann spekulerer i dette, da det forutsetter at de kjenner hverandre og at det usikkert om avgiftsnivået eller reglene blir strengere når de inngår avtalen med medkontrahenten. Hov mener uansett at problemet kan løses ved at de offentligrettslige sidevirkningene får virkning fra godkjennelsestidspunktet istedenfor avtaleinngåelsestidspunktet

³⁵ Stang (1935) s. 523, Arnholm (1974) s.178, Hov (2009) s. 441, Woxholth (2017) s. 268.

³⁶ For eksempel Rt. 1933 s. 887 på s. 890, LG-2005-55041, RG 1946 s. 199 (Sandefjord byrett) på s. 201.

³⁷ Vergemålsloven 2010 §§ 22 og 24 som viser til § 14.

³⁸ RG 1971 s. 638 (Lier, Røyken og Hurum herredsrett), TOSLO-2003-21281 *Falsk selvskyldner*, Hov (2009) s. 442.

³⁹ Hauge (2009) s. 323.

⁴⁰ Giertsen (2014) s. 12.

⁴¹ Arnholm (1974) s. 276.

⁴² Arnholm (1974) s. 271, Hov (1993) s. 316.

som gjelder mellom partene.⁴³ Det legges derfor til grunn at avtalegodkjenner kan godkjenne falske avtaler selv om det foreligger offentligrettslige sidevirkninger.

Avtaler i fullmaktsforhold og etter avtaleloven §§ 28 til 33 er gyldige dersom det foreligger en svak ugyldighetsgrunn og medkontrahenten er i god tro. Disse avtalene kan derfor ikke rati- haberes. Dersom avtalene er ugyldige på grunn av sterke ugyldighetsgrunner eller medkontra- henten er i ond tro er det derimot bred enighet i teorien om at de kan ratihaberes.⁴⁴ Arnholm mener likevel det bør være et unntak der tredjemann har tvunget avtaleparten til å inngå avtale etter § 28 annet ledd. Han begrunner dette med at en godtroende medkontrahent bør beskyttes mot avtalegodkjennerens valgtrett i disse tilfellene.⁴⁵ På den annen side får medkontrahenten bare den avtalen han inngikk og medkontrahenten er beskyttet gjennom motsettellesadgangen og reklamasjonsplikten for avtalegodkjenneren.⁴⁶ Da regelen opprettholder balansen mellom partene legges det til grunn at avtalegodkjenneren kan ratihabere avtaler som er ugyldige etter avtaleloven § 28 annet ledd.⁴⁷

Avtaleloven § 36 om urimelige avtaler har ulike momenter det kan legges vekt på i annet ledd. Godkjennelsesmuligheten her avhenger av hvilke omstendigheter som gjør avtalen ugyldig. Avtaler som er ugyldige på grunn av «avtalens inngåelse» bør kunne godkjennes i samme grad som §§ 28 til 33, fordi § 36 i stor grad overlapper bestemmelsene.⁴⁸ Avtaler som er ugyldige på grunn av avtalens «innhold», kan ikke forhåndsgodkjennes. De kan likevel ratihaberes etter at urimeligheten har realisert seg, eller etter at avtalegodkjenneren har fått kunnskap om urimeligheten.⁴⁹ Dette kan for eksempel gjelde der avtalegodkjenneren innser at hans plikter etter avtalen er mye større enn rettighetene, men han likevel ønsker å godkjenne avtalen fordi den lønner seg for han. Avtaler som er ugyldige på grunn av «senere inntrådte forhold» kan godkjennes når virkningen har inntrådt fordi da har avtaleparten full oversikt over avtalen og kan ivareta sine interesser.⁵⁰ Dette kan gjelde dersom avtalen utvikler seg til å bli ubalansert, men avtalegodkjenneren likevel ønsker å godkjenne avtalen fordi den lønner seg for han. Det samme bør også gjelde bristende forutsetninger ettersom disse avtalene også

⁴³ Hov (1993) s. 316.

⁴⁴ Utkast, (1914) s. 40, Stang (1935) s. 522, Arnholm (1974) s. 147 og 275, Hauge (2009) s. 319 og 322-323 motsetningsvis.

⁴⁵ Arnholm (1974) s. 275.

⁴⁶ Avtaleloven § 28 annet ledd, Hauge (2009) s. 318 og 322.

⁴⁷ Giertsen (2014) s. 12.

⁴⁸ Hauge (2009) s. 324, Woxholth (2017) s. 328.

⁴⁹ Hauge (2009) s. 324-325, Hov (2009) s. 443.

⁵⁰ Hauge (2009) s. 324, Giertsen (2014) s. 12.

utvikler seg til å bli urimelige og bør derfor kunne godkjennes etter at forutsetningen har bristet.⁵¹

På den andre siden er det noen ugyldighetsgrunner som det er stor enighet om at ikke kan ratihaberes. Dette gjelder proformaavtaler etter avtaleloven § 34 fordi den ene parten ikke ensidig kan gjøre spøken til alvor.⁵² Det samme gjelder NL 5-1-2 om avtaler i strid med ærbarhet.⁵³ Flere teoretikere mener også at avtaler i strid med lov etter NL 5-1-2 heller ikke kan ratihaberes.⁵⁴ Rettspraksis viser imidlertid at ikke alle avtaler i strid med lov er ugyldige.⁵⁵ Dersom en avtale i strid med lov kjennes ugyldig kan det vurderes om den likevel skal kunne ratihaberes.

Ifølge Hov bør avtaler i strid med lovregler som skal ivareta samfunnsmessige interesser ikke kunne ratihaberes.⁵⁶ Et eksempel på dette er avtaler mellom foreldre om betaling for foreldreretten fordi dette strider med barnelova § 48 første ledd om at avgjørelser om foreldreretten skal ta hensyn til barnets beste.⁵⁷ Hov gir ingen begrunnelse for hvorfor disse avtalene ikke bør kunne ratihaberes, men da avtaler i strid med samfunnsmessige interesser ligner på avtaler i strid med ærbarhet, taler det for at de ikke bør kunne ratihaberes. Dette støttes av at det er flere avtaler som har blitt ansett å stride mot både lov og ærbarhet i rettspraksis, fordi det tyder på at det i mange tilfeller er den samme standarden.⁵⁸ Dersom en avtale strider mot en lov som skal ivareta samfunnsmessige interesser er det derfor så alvorlig at den brytes at den heller ikke kan ratihaberes.

Lovregler som skal ivareta partenes interesser bør på den andre siden kunne ratihaberes. Som vist ovenfor er det gode grunner for å kunne ratihabere avtaler i strid med avtaleloven §§ 28-33 og 36 da disse reglene i hovedsak skal beskytte partene i avtalen. Det samme gjelder forbrukervernregler som gir forbud mot forhåndsinngåelse av avtaler i strid med loven til skade for forbrukeren.⁵⁹ Disse reglene er gitt for å beskytte forbrukeren som den svake part.⁶⁰ Der-

⁵¹ For eksempel Rt. 1999 s. 922 *Salhus Flytebro*.

⁵² Stang (1935) s. 523, Arnholm (1974) s. 275, Hov (2009) s. 242.

⁵³ Ærbarhet gjelder alminnelig aksepterte moraloppfatninger, jf. RG 1997 s. 672 (Jæren herredsrett) på s. 674, LB-1999-2433, LB-2009-16277, Stang (1935) s. 579, Hov (2009) s. 326.

⁵⁴ Arnholm (1974) s. 276, Woxholth (2017) s. 268.

⁵⁵ Rt. 1993 s. 312 på s. 315, RG 1997 s. 672 (Jæren herredsrett) på s. 674, Rt. 2004 s. 1582 i avsnitt 34.

⁵⁶ Hov (2009) s. 442-443.

⁵⁷ Eksempelet er hentet fra RG 2009 s. 651 (Borgarting).

⁵⁸ For eksempel Rt. 1995 s. 46 *Nimbus* på s. 150-151 og Rt. 2004 s. 1582 i avsnitt 40.

⁵⁹ For eksempel avhendingsloven § 1-2 annet ledd, bustadsoppføringslova § 3 første ledd og forbrukerkjøpsloven § 3 første ledd.

⁶⁰ Tverberg (2008) s. 43, Giertsen (2014) s. 11.

som forbrukeren etter inngåelse får vite at avtalen er gunstig for han er hans interesser tilstrekkelig beskyttet, og da bør han kunne godkjenne avtalen. Da oppgaven begrenses til å gjelde rene avtalerettslige spørsmål vil ikke andre ugyldighetsregler som skal ivareta partenes interesser behandles videre.

Grensene mellom relative og absolutte ugyldighetsgrunner er etter dette ganske klare, men ved vurderingen av om avtalen er i strid med lovregler etter NL 5-1-2 må det vurderes konkret om avtalen likevel bør kunne godkjennes. Dersom avtalen gjelder en relativ ugyldighetsgrunn skal det videre vurderes om den kan ratihaberes eller om medkontrahenten kan motsette seg godkjennelse.

2.2 Krav for at ratihaberingen skal anses bindende

2.2.1 Innledning

Dersom avtalegodkjenneren eller medkontrahenten ønsker at en avtale skal anses godkjent må det vurderes hva som skal til for at godkjennelsen skal anses bindende. Det er sterke holdepunkter i rettspraksis og teori for at det er tre krav for at godkjennelsen skal være gyldig. Dette vil begrunnes underveis i drøftelsen. De to første kravene er at avtalegodkjenneren visste eller burde vite om avtalens eksistens og innhold, og at den var ugyldig. Det siste vilkåret er at avtalegodkjenneren må ha avgitt et bindende dispositivt utsagn slik at medkontrahenten har fått rimelig grunn til å tro at avtalegodkjenneren har ment å godkjenne avtalen. Etter gjennomgangen av kravene skal det vurderes om alle kravene må være oppfylt eller om overoppfyllelse av et krav kan veie opp for at andre krav ikke er oppfylt.

2.2.2 Avtalegodkjenneren visste eller burde vite om avtalens eksistens og innhold

Det legges til grunn i omfattende rettspraksis og juridisk teori at det er et vilkår om at avtalegodkjenneren visste eller burde vite om avtalens eksistens og dens innhold.⁶¹ Ved mange ugyldighetsgrunner er dette uproblematisk fordi avtalegodkjenneren har inngått avtalen, og derfor må vite at avtalen eksisterer. I fullmaktsforhold og ved falsk, forfalsking og umyndighet er det imidlertid den fullmektige, tredjemann eller den umyndige som har inngått avtalen. Da kan det oppstå tilfeller der avtalegodkjenneren ikke kjenner til avtalen, men han handler på en måte som gjør at medkontrahenten tror at han har godkjent avtalen. Det ville vært urimelig om avtalegodkjenneren ble bundet av handlingene sine når han ikke vet hva han blir bundet til. Det legges derfor til grunn at det er et krav om at avtalegodkjenneren visste eller burde vite om avtalens eksistens for å kunne ratihabere.

⁶¹ Rt. 1917 s. 75, Rt. 1928 s. 950, Rt. 1960 s. 280 på s. 283, TOSLO-2003-21281 *Falsk selvskyldner*, LG-2005-55041 *Refusjonsavgift*.

Et sentralt spørsmål ved fastleggelsen av kravet er om avtalegodkjenneren må ha kunnskap om avtalens eksistens eller om det er tilstrekkelig med uaktsomhet.

Tre høyesterettsdommer som tyder på at det er krav om kunnskap om avtalens eksistens er Rt. 1917 s. 75, Rt. 1928 s. 950 og Rt. 1960 s. 280. Rt. 1917 s. 75 gjaldt flere mindreårige som hadde pantsatt fast eiendom uten samtykke fra vergen og overformyndieret.⁶² Høyesterett kom til at de mindreårige hadde ratihabert pantsettelsen etter at de ble myndige fordi de hadde kunnskap om pantsettelsen.⁶³ Rt. 1928 s. 950 gjaldt en avtale om aksjespekulasjoner som en ektemann som fullmektig hadde inngått uten fullmakt fra kona som avtalegodkjenner. Flertallet uttalte i et obiter dictum at kona kunne godkjenne avtalen når hun fikk kunnskap om den, men gikk ikke inn på denne vurderingen da hun manglet samtykke fra overformyndieret.⁶⁴ Mindretallet og underrettene viste også til at kona kunne godkjenne avtalen når hun fikk kunnskap om den.⁶⁵ Rt. 1960 s. 280 gjaldt en avtale som var ugyldig på grunn av manglende fullmakt fordi selskapet som fullmektig hadde inngått avtalen før de fikk fullmakten. Avtalegodkjenneren visste ikke at traktoren allerede var solgt da de sendte fullmakten, og avgivelsen kunne derfor ikke anses som ratihabisjon.⁶⁶

Det foreligger etter dette tre høyesterettsdommer som tyder på at det er et generelt krav om kunnskap om avtalen for å kunne ratihabere. Høyesterett uttaler imidlertid ikke at uaktsomhet ikke er tilstrekkelig i noen av dommene. Det er derfor vanskelig å utelukke at uaktsomhet kan være tilstrekkelig for ratihabisjon når det ikke ble vurdert. Videre skal det vurderes om underrettspraksis og teori gir holdepunkter for at det er tilstrekkelig med uaktsomhet.

En tingrettsdom som kan gi veiledning i vurderingen er TOSLO-2003-21281, heretter *Falsk selvskyldner*. I dommen underskrev en sønn som tredjemann falsk på en selvskyldnererklæring for en leiekontrakt på vegne av faren som avtalegodkjenner. Tingretten vurderer om faren har godkjent selvskyldnererklæringen og uttaler generelt at det bør være et skjerpet aktsomhetskrav ved ensidige disposisjoner ved at det er et krav om at avtalegodkjenneren «måtte vite» om erklæringen. Faren hadde vært med på noen møter, men snakket ikke med utleier som medkontrahent om selvskyldnererklæringen eller om farens rolle som selvskyldnerkausjonist. Utleier hadde gitt beskjed om at faren var ansvarlig for sønnens gjeld ved mislighold, men på grunn av farens utenlandske opprinnelse og dårlige norskkunnskaper, var det tvilsomt om han fullt ut forstod at det forelå en selvskyldnererklæring. Tingretten kom derfor til at

⁶² Rt. 1917 s. 75 på s. 78.

⁶³ Ibid på s. 78.

⁶⁴ Ægtefællelov av 1888 § 13, Rt. 1928 s. 950 på s. 951-952.

⁶⁵ Rt. 1928 s. 950 på s. 952, 954 og 955.

⁶⁶ Rt. 1960 s. 280 på s. 283.

faren ikke «måtte vite» om avtalen og at han derfor ikke hadde ratihabert den. Tingretten gir ikke noen begrunnelse for det skjerpede aktsomhetskravet for ensidige disposisjoner og uttaler ikke hvilket krav som bør gjelde for gjensidige avtaler. Det må derfor vurderes ved hjelp av andre rettskilder om uaktsomhet er tilstrekkelig ved alle disposisjoner og om det er grunn for å skille mellom ensidige og gjensidige disposisjoner.

Falkanger uttaler seg generelt om at uaktsomhet bør være tilstrekkelig for å være i ond tro i de fleste god tro-vurderinger. Prevensjonshensyn taler for at uaktsomhet bør være tilstrekkelig fordi avtalegodkjennerens oppmerksomhet skjerpes. Det samme gjelder bevis hensyn fordi det er enklere å bevise uaktsomhet enn kunnskap. Uaktsomhetskravet er også mer fleksibelt slik at dommerne i større grad kan vurdere hva som er en rimelig løsning i det konkrete tilfellet.⁶⁷ Hensynet til medkontrahentens berettigede forventninger taler også for at uaktsomhet bør være tilstrekkelig. Da høyesterettsdommene ikke nevner uaktsomhet og *Falsk selvskyldner* og juridisk teori taler for at uaktsomhet bør være tilstrekkelig legges det til grunn at avtalegodkjenneren kan bli bundet ved ratihabisjon dersom han har vært uaktsom om avtalens eksistens.

Selv om uaktsomhet er tilstrekkelig må det vurderes om det er grunn til å skille mellom aktsomhetskravet ved gjensidige og ensidige disposisjoner. Det er gode grunner for et skjerpet aktsomhetskrav ved ensidige disposisjoner fordi prinsippet om balanse mellom forpliktelsene står svakere ved gaveløftene enn ved gjensidige avtaler.⁶⁸ Løftemottakeren er også mindre beskyttelsesverdig enn tilbudsmottakeren. I utgangspunktet er ensidige disposisjoner like bindende for avgiveren som gjensidige avtaler. I tvilsspørsmål om løfteavgivelsen vil det likevel være grunn for å ta mer hensyn til løftegiveren enn medkontrahenten, mens i avtaleforhold står partene like sterkt.⁶⁹ Dette taler for at det bør være et skjerpet aktsomhetskrav for avtalegodkjenneren ved ensidige disposisjoner, og et lavere aktsomhetskrav ved gjensidige avtaler. Det må imidlertid vurderes hvor aktsomhetskravet går for de ulike disposisjonene. *Falsk selvskyldner* tyder på at det er krav om «måtte vite» for ensidige disposisjoner, mens det alminnelige aktsomhetskravet i de fleste god tro-vurderinger er «burde vite».⁷⁰ Det legges derfor til grunn at det er krav om at avtalegodkjenneren «måtte vite» om en ensidig disposisjon for å ratihabere, mens det er tilstrekkelig at han «burde vite» om en gjensidig avtale.

Da det er fastlagt hvor aktsomhetsterskelen går for de ulike disposisjonene, må det vurderes konkret for hvert tilfelle om avtalegodkjenneren oppfyller aktsomhetskravet. Det er mange

⁶⁷ Falkanger (1999) s. 66-72.

⁶⁸ Giertsen (2014) s. 12.

⁶⁹ Hov (2009) s. 25, Giertsen (2014) s. 39.

⁷⁰ TOSLO-2003-21281 *Falsk selvskyldner*, Falkanger (1999) s. 211.

momenter som kan legges vekt på i aktsomhetsvurderingen, og alle skal ikke gjennomgås i oppgaven da det ville blitt for omfattende for oppgaveformatet.⁷¹ Et moment som det er særlig grunn til å vurdere er om det kan legges vekt på subjektive forutsetninger hos avtalegodkjenneren.

I *Falsk selvskyldner* ble det lagt vekt på farens utenlandske opprinnelse og dårlige norskkunnskaper, og dette tyder på at subjektive forutsetninger som språk og kulturforskjeller kan legges vekt på i aktsomhetsvurderingen.⁷² Selv om dommen gjaldt falsk bør det samme gjelde andre ugyldighetsgrunner, da subjektive forutsetninger kan gjøre seg gjeldende i alle avtaleforhold.

På den andre siden er det flere teoretikere som er skeptiske til vektlegging av subjektive forutsetninger i god tro-forhold generelt. Dette gjelder særlig når det er til avtalegodkjennerens fordel og dersom medkontrahenten ikke burde vite om de subjektive forutsetningene.⁷³ Falkanger viser imidlertid til at subjektive forutsetninger kan vektlegges ved noen rettsforhold dersom blant annet begrunnelsen for god tro-kravet, rettferdighet, rettsfølelse eller andre grunner taler for det.⁷⁴ Begrunnelsen for god tro-kravet ved manglende kunnskap om avtalen er at avtalegodkjenneren ikke har valgt å gå inn i et avtaleforhold. Det skal derfor mer til for at han skal finne ut at en avtale er inngått overhodet og komme i ond tro, enn for andre god tro-subjekter. Disse må ofte bare være varsomme når de inngår avtalen om den for eksempel mangler fullmakt eller er ugyldig etter avtaleloven §§ 28-33. Hensynet til rettferdighet, rettsfølelse og balansen mellom partene taler også for det kan legges vekt på subjektive forutsetninger som medfører at avtalegodkjenneren ikke visste om avtalen.⁷⁵ Da *Falsk selvskyldner* også gir støtte for denne forståelsen legges det til grunn at det kan legges vekt på subjektive forutsetninger i aktsomhetsvurderingen om avtalens eksistens.

Dersom avtalegodkjenneren burde eller måtte vite om disposisjonens eksistens, kan det likevel vurderes om han bør slippe å bli bundet av ratihabijonen fordi han ikke har hatt tilstrekkelig kunnskap om innholdet i disposisjonen.

En dom som kan gi uttrykk for dette er LG-2005-55041, heretter *Refusjonsavgift*. En far hadde inngått en avtale om refusjonsavgift på vegne av sin umyndige datter i forbindelse med en

⁷¹ Se Falkanger (1999) s. 135-227 for flere momenter i vurderingen.

⁷² TOSLO-2003-21281 *Falsk selvskyldner*.

⁷³ Falkanger (1999) s. 184-186, Ussing (1984) s. 125.

⁷⁴ Falkanger (1999) s. 197-200.

⁷⁵ Giertsen (2014) s. 12.

tomteoverføring. Avtalen var ugyldig fordi den manglet samtykke fra overformynderiet.⁷⁶ Spørsmålet var om den mindreårige som avtalegodkjenner hadde godkjent avtalen etter at hun ble myndig. Lagmannsretten viste til at den mindreårige antok at det ville påløpe en tilknytningsavgift da hun skulle videreselge eiendommen, og det forelå derfor kunnskap om forpliktelsens eksistens. Lagmannsretten gir imidlertid en generell uttalelse om at avtalegodkjenneren må ha visse kunnskaper om innholdet i avtalen for å bli bundet av ratihabisjonen. Det er ikke nødvendig at avtalegodkjenneren kjenner avtalen i detalj, men man må i det minste kjenne til kravets rettsgrunnlag, avtalens konkrete innhold, omfang og forfallstid. I den aktuelle saken hadde ikke den mindreårige kunnskap om dette og hun kunne derfor ikke anses å ha ratihabert avtalen. Dommen tyder på at det er noen vesentlige forhold ved avtalen man må ha kunnskap om for å kunne ratihabere. Dette er en god regel fordi avtalegodkjenneren ikke bør bli bundet av avtaler der han ikke vet hva han forplikter seg til. Dette hensynet gjør seg også gjeldende ved andre ugyldighetsgrunner og det legges derfor til grunn at avtalegodkjenneren må ha tilstrekkelig kunnskap om avtalens innhold.

Det er tydelige signaler i rettspraksis og teori som peker i retning av at avtalegodkjenneren burde vite om gjensidige avtaler og måtte vite om ensidige disposisjoner for å bli bundet av ratihabisjon. I vurderingen kan det legges vekt på subjektive forutsetninger som for eksempel dårlig språk og kulturforskjeller. I tillegg må avtalegodkjenneren kjenne til de vesentlige delene av avtalens innhold, som kravets rettsgrunnlag, avtalens konkrete innhold, omfang og forfallstid for å kunne bli bundet av ratihabisjonen.

2.2.3 Avtalegodkjenneren visste eller burde vite om avtalens ugyldighet

Det er mange holdepunkter i rettspraksis og teori på at det er et krav om at avtalegodkjenneren visste eller burde vite om avtalens ugyldighet.⁷⁷ Det foreligger ikke rettspraksis om alle de forskjellige ugyldighetsgrunnene, men det er gode grunner for at kravet bør gjelde alle ugyldighetsgrunner. Dersom avtalegodkjenneren ikke visste eller burde vite om at avtalen var ugyldig, får han ikke mulighet til å vurdere om han vil anføre ugyldighet eller ratihabere avtalen. Ratihabisjonsreglene ville følgelig blitt uten betydning og det legges derfor til grunn at det er et krav om at avtalegodkjenneren visste eller burde vite om avtalens ugyldighet.

Et sentralt spørsmål ved fastleggelsen av kravet er om avtalegodkjenneren må ha kunnskap om avtalens ugyldighet eller om det er tilstrekkelig med uaktsomhet.

⁷⁶ Vergemålsloven 1927 § 55 første ledd.

⁷⁷ Rt. 1937 s. 424 *Ordførerfullmakt* på s. 427-428, RG 1946 s. 199 (Sandefjord byrett) på s. 201, LA-2002-1206 *Arvingers forliksavtale*, LG-2005-55041 *Refusjonsavgift*, TOSLO-2010-79147 *IT-faktura*, Stang (1935) s. 530, Arnholm (1949) s. 344, Hauge (2009) s. 307 og 324-325.

Rettspraksis fra forskjellige instanser kan gi holdepunkter for at det er krav om kunnskap. Rt. 1937 s. 424 heretter *Ordførerfullmakt* gjaldt en ordfører som fullmektig som hadde tatt opp et lån uten tilstrekkelig fullmakt i en bank som medkontrahent. Kommunestyret hadde avgitt en intern beslutning om godkjenning, men når de avga denne hadde de ikke kunnskap om at ordføreren hadde opptatt to lån til samme sum.⁷⁸ Høyesterett kom til at de ikke kunne anses bundet av godkjenningen. Dommen tyder derfor på at det er krav om kunnskap om ugyldigheten for å ratihabere. I dommen om *Refusjonsavgift* hadde den umyndige ikke kunnskap om at faren hadde inngått en avtale på hennes vegne uten samtykke fra overformynderiet.⁷⁹ Dommen tyder derfor på at det er krav om kunnskap om ugyldigheten. TOSLO-2010-79147, heretter *IT-faktura* gjaldt spørsmål om et selskap som avtalegodkjenner hadde godkjent avtaler om IT-utstyr og konsulenttjenester fra selger som medkontrahent. Avtalene var ugyldige på grunn av illojalitet i kontraktsforhold. Da selskapet hadde kunnskap om illojaliteten kunne de ratihabere avtalene. Dette tyder på at det er krav om kunnskap om ugyldigheten.

De tre dommene tyder på at det er et generelt krav om at avtalegodkjenneren må ha kunnskap om ugyldigheten for å kunne ratihabere. Dommene vurderer imidlertid ikke uaktsomhet og det kan derfor ikke utelukkes at det ville vært tilstrekkelig. Videre skal det vurderes om annen rettspraksis og teori gir holdepunkter i vurderingen.

En dom som kan tyde på at uaktsomhet er tilstrekkelig er RG 1946 s. 199. Dommen gjaldt en mor som hadde inngått en avtale på vegne av sin umyndige datter med nevøen som medkontrahent. Moren var imidlertid ikke verge, og spørsmålet var om faren som rette verge og avtalegodkjenner hadde ratihabert avtalen. Faren visste ikke om ugyldigheten fordi han trodde at kona var verge for datteren. Uvitenheten var forståelig ettersom kona og nevøens advokater heller ikke vurderte muligheten for at hun ikke var verge.⁸⁰ Faren ble derfor ikke ansett å ha ratihabert avtalen. Dommen kan tyde på at det er et krav om kunnskap om ugyldigheten, men henvisningen til at farens uvitenhet var forståelig kan tyde på at uaktsom god tro også er tilstrekkelig. Dette støttes av at Falkanger viser til at om flere personer er i samme villfarelse er dette et moment i en uaktsomhetsvurdering for at avtalegodkjenneren er i god tro.⁸¹ Dommen tyder derfor på at uaktsomhet er tilstrekkelig for godkjenning.

En annen dom som tyder på at uaktsomhet er tilstrekkelig er LA-2002-1206, heretter *Arvingers forliksavtale*. Dommen gjaldt en eiendomsoverdragelse til en medkontrahent der underskriften fra selgeren som avtalepart var falsk. Spørsmålet var om avtalepartens arvinger hadde

⁷⁸ Rt. 1937 s. 424 *Ordførerfullmakt* på s. 427-428.

⁷⁹ LG-2005-55041 *Refusjonsavgift*.

⁸⁰ RG 1946 s. 199 (Sandefjord byrett) på s. 201.

⁸¹ Falkanger (1999) s. 166-167.

ratihabert ugyldigheten ved at de inngikk en forliksavtale med medkontrahenten om at de godkjente eiendomsoverdragelsen. Arvingene hevdet at de ikke hadde hatt kunnskap om at avtalen var falsk når de godkjente kjøpsavtalen. Lagmannsretten var uenig i dette fordi arvingene visste om en rapport fra en skriftsgransker som hadde konkludert med at det var stor sannsynlighet for at underskriften var falsk. Da arvingene visste at det var stor sannsynlighet for at avtalen var ugyldig var det uaktsomt av dem å godkjenne avtalen til tross for usikkerheten. Dette tyder derfor på at avtalegodkjenneres uaktsomhet om avtalens ugyldighet er tilstrekkelig for å bli bundet.

Juridisk teori kan også gi veiledning til om det er krav om kunnskap eller uaktsomhet om ugyldigheten. Stang mener at det kreves kunnskap, mens Arnholm mener at alminnelig uaktsomhet er tilstrekkelig.⁸² Ingen av de begrunner standpunktet sitt. Hauge viser til at det er krav om relevant kunnskap om ugyldigheten, men utdypet ikke om dette viser til aktsomhetskravet eller kvaliteten på informasjonen.⁸³ Ved godkjennelse av ugyldige avtaler etter avtaleloven § 36 skiller hun imidlertid mellom eksisterende forhold og fremtidige forhold. Dersom eksisterende forhold gjør avtalen ugyldig er det krav om at avtalegodkjenneren kjenner til forholdene. Dersom et fremtidig rettsfaktum gjør avtalen ugyldig er det tilstrekkelig at virkningen har inntrådt.⁸⁴ Dette tyder på at det i noen tilfeller er krav om kunnskap om ugyldigheten, mens i andre tilfeller kan avtalegodkjenneren ratihabere uten kunnskap. Det er likevel ikke klart om Hauge mente dette som et bevisst skille. Hensynet til avtalegodkjenneren og sammenhengen i rettssystemet taler for at avtalegodkjenneren ikke bør være mindre beskyttet ved avtaler ved «senere inntrådte forhold» enn ved andre ugyldighetsgrunner etter avtaleretten.⁸⁵ Uansett om regelen må anses å være den samme ved alle ugyldighetsgrunner er det likevel uenigheter i juridisk teori om det er krav om kunnskap eller uaktsomhet.

Rettspraksis og juridisk teori er etter dette ikke entydige på om det er krav om kunnskap eller om det er tilstrekkelig med uaktsomhet om avtalens ugyldighet. Som nevnt i punkt 2.2.2 har Falkanger imidlertid vist til at uaktsomhet bør være tilstrekkelig i de fleste god trovurderinger.⁸⁶ Prevensjonshensyn, bevishensyn, fleksibilitetshensyn og hensynet til medkontrahentens berettigede forventninger taler for at det bør være tilstrekkelig med uaktsomhet om

⁸² Stang (1935) s. 530, Arnholm (1949) s. 344.

⁸³ Hauge (2009) s. 307.

⁸⁴ Ibid s. 324-325.

⁸⁵ Avtaleloven § 36 annet ledd.

⁸⁶ Falkanger (1999) s. 66-72.

avtalens ugyldighet. Da det alminnelige aktsomhetskravet er «burde vite» legges det til grunn at avtalegodkjenneren kan ratihabere dersom han «burde vite» om avtalens ugyldighet.⁸⁷

2.2.4 Godkjennelsen må gis i form av et gyldig dispositivt utsagn

Det siste kravet som fremgår av rettspraksis og teori er at godkjennelsen må gis i form av et gyldig dispositivt utsagn.⁸⁸ Det er i utgangspunktet ingen formkrav til ratihabisjonen, den kan skje muntlig, skriftlig, ved konkludent atferd eller ved en blanding.⁸⁹ Noen disposisjoner, for eksempel ektepakter og testamenter, har derimot formkrav som må oppfylles. Dette kan derfor være en begrensning i godkjennelsen, se punkt 2.3.2 om dette.

Flere teoretikere har gitt eksempler på uttalelser og handlinger som vanligvis oppfyller kravene til gyldige dispositive utsagn. Dette gjelder når avtalegodkjenneren uttaler klart til medkontrahtenten at fullmektigen hadde fullmakt eller at han lar medkontrahtenten oppfylle avtalen.⁹⁰ Det samme gjelder når avtalegodkjenneren tar i bruk eller disponerer medkontrahtentens ytelse.⁹¹ Det er også tilstrekkelig om avtalegodkjenneren avslår et tilbud fra medkontrahtenten om å omgjøre disposisjonen eller at avtalegodkjenner oppfyller avtalen.⁹² Avtalegodkjennerens oppfyllelse er også aktuelt i vurderingen om medkontrahtenten har adgang til å motsette seg avtalen. I utgangspunktet trenger ikke grensene være like for oppfyllelse som ratihabisjon og som begrensning for motsettelse. Oppfyllelsen har imidlertid samme virkning i begge tilfeller ved at avtalegodkjenneren blir bundet av godkjennelsen, og at medkontrahtenten ikke lenger kan motsette seg godkjennelsen. Det ville derfor gitt dårlig sammenheng mellom reglene om det var ulike grenser. Da oppfyllelse bare er en av flere muligheter for at avtalegodkjenneren har avgitt et bindende dispositivt utsagn vurderes grensene i stedet samlet under punkt 3.3.4 om medkontrahtentens motsettelsesadgang. I disse tilfellene er oppfyllelse den eneste måten å forhindre at medkontrahtenten motsetter seg godkjennelse og grensevurderingen er derfor viktigere ved motsettelsesadgangen.

I mange tilfeller er ikke ratihabisjonen like tydelig fremsatt som i eksemplene ovenfor. Da må uttalelsene eller handlingene vurderes etter de samme kriterier som ved andre vurderinger av bindende dispositive utsagn.⁹³ Denne vurderingen bygger på forventningsprinsippet om at avtalegodkjenneren har opptrådt på en måte som har gitt medkontrahtenten berettigede for-

⁸⁷ Arnholm (1949) s. 344, Falkanger (1999) s. 211.

⁸⁸ LG-2005-55041 *Refusjonsavgift*, Arnholm (1974) s. 277, Hauge (2009) s. 310, Hov (2009) s. 445.

⁸⁹ NL 5-1-1, Rikheim (1978) s. 57, Ussing (1984) s. 336, Lødrup (2008) s. 196, Hauge (2009) s. 310.

⁹⁰ Arnholm (1974) s. 147, Hauge (2009) s. 310.

⁹¹ Rikheim (1978) s. 57, Ussing (1984) s. 337.

⁹² Hauge (2009) s. 310.

⁹³ *Ibid* s. 310.

ventninger om at avtalen er godkjent.⁹⁴ I denne vurderingen kan det legges vekt på om godkjenningen er tilstrekkelig konsis og spesifisert til å kunne tolkes som at avtalegodkjenneren har ønsket å binde seg.⁹⁵ Videre skal ved hjelp av rettspraksis og juridisk teori vurderes hvor grensene går for at en godkjennelseserklæring skal anses som et bindende dispositivt utsagn.

I *Ordførerfullmakt* hadde kommunestyret som avtalegodkjenner gitt en intern beslutning om å godkjenne et lån som var inngått av ordføreren uten fullmakt.⁹⁶ Den interne beslutningen var ikke tilstrekkelig til å anses som ratihabisjon fordi beslutningen ikke var formidlet til banken som medkontrahent og kommunestyret hadde ikke kunnskap om den ugyldige avtalen.⁹⁷ Høyesterett uttalte likevel i et obiter dictum at hvis kommunestyret hadde hatt kunnskap om ugyldigheten og likevel ment å godkjenne avtalen, kunne det anses som en gyldig ratihabisjon.⁹⁸ Uttalelsen tyder på at det ikke er nødvendig at ratihabisjonen kommer til medkontrahentens kunnskap for å være bindende. Det er tilstrekkelig at det kan bevises at ratihabisjonen er avgitt.

I Rt. 1933. s. 349 hadde en mindreårig inngått et lån som var ugyldig og spørsmålet var om han hadde ratihabert avtalen etter at han ble myndig. Den mindreårige hadde lovet banken å betale renter og hadde ikke protestert mot at gjelden var gyldig.⁹⁹ Dette var imidlertid ikke tilstrekkelig til å anses som ratihabisjon.¹⁰⁰ Dommen tyder på at løfter om betaling og unnlåtelser av å anføre ugyldighet mot medkontrahenten ikke er tilstrekkelig for å anses som ratihabisjon.

I *IT-faktura* hadde selskapet som avtalegodkjenner og selger som medkontrahent hatt et møte om avtalene og selskapet hadde bedt om substansiering av fakturaene før de skulle betale.¹⁰¹ Tingretten kom til at medkontrahenten ikke hadde berettigede forventninger om at uttalelsene på dette møtet var en erkjennelse av hele betalingsansvaret. De begrunnet dette med at det ikke hadde vært nødvendig med substansiering av kravene dersom de sa seg enig i alle krav. Avtalegodkjenneren ble imidlertid ansett å ha ratihabert noen av fakturaene da disse ble betalt og avtalegodkjenneren forklarte per e-post hvorfor de ble betalt. Dette tyder derfor på at uttalelser der man tar forbehold om at man må undersøke grunnlaget nærmere ikke er tilstrekkelig

⁹⁴ Hov (2009) s. 42, Giertsen (2014) s. 10, Woxholth (2017) s. 31-35.

⁹⁵ For eksempel Rt. 1991 s. 1171 *Scania* på s. 1178, Giertsen (2014) s. 49-53.

⁹⁶ Rt. 1937 s. 424 *Ordførerfullmakt*.

⁹⁷ Ibid på s. 426.

⁹⁸ Ibid på s. 426.

⁹⁹ Rt. 1933 s. 349 på s. 352.

¹⁰⁰ Ibid på s. 350 og 352.

¹⁰¹ TOSLO-2010-79147 *IT-faktura*.

for ratihabisjon.¹⁰² På motsatt side vil betaling og forklaring av betalingen være tilstrekkelig konsis atferd til at medkontrahtenten får berettigede forventninger om at avtalen er godkjent.

I *Falsk selvskyldner* ble farens atferd som avtalegodkjenner ikke ansett tilstrekkelig konsis og spesifisert til at den profesjonelle utleier som medkontrahtent hadde grunn til å tro at avtalen var godkjent.¹⁰³ Dommen kan tyde på at det er høy terskel for at man skal anses å ha gitt et bindende dispositivt utsagn. Dommen gjaldt imidlertid en ensidig disposisjon og det er derfor usikkert om det samme gjelder gjensidige avtaler. I tillegg var medkontrahtenten i dommen profesjonell, slik at det er usikkert om terskelen er like høy for private parter. Det var også subjektive forhold ved avtalegodkjenneren, som språkproblemer og familieforhold som tilsa at det var høy terskel for at medkontrahtenten skulle tro at avtalen var godkjent. Det må derfor vurderes om det er en generell regel at man vektlegge om at disposisjonen er gjensidig eller ensidig, medkontrahtentens profesjonalitet og subjektive forhold hos avtalegodkjenneren.

Det er som nevnt i punkt 2.2.2 gode grunner for å skille mellom ensidige og gjensidige disposisjoner. Balansen mellom partene og hensynet til avtalegodkjenneren gjør seg også gjeldende ved vurderingen av om godkjennelsen er et bindende dispositivt utsagn.¹⁰⁴ Det legges derfor til grunn at man kan legge vekt på om det er en gjensidig eller ensidig disposisjon. Det er derfor høyere terskel for at medkontrahtenten skal tro at disposisjonen er godkjent ved ensidige disposisjoner enn ved gjensidige disposisjoner.

Det er også gode grunner for at man burde vektlegge medkontrahtentens profesjonalitet i andre avtaler. Hensynet til balansen mellom partene tilsier at det skal mer til for at profesjonelle parter skal tro at det foreligger en bindende godkjennelse enn private.¹⁰⁵ Private parter har også dårligere forutsetninger for å forstå når en avtale blir bindende. Det legges derfor til grunn at man kan vektlegge medkontrahtentens profesjonalitet i vurderingen om det er avgitt et bindende dispositivt utsagn.

Falkanger viste også i punkt 2.2.2 at det må tas en konkret vurdering av om det bør legges vekt på subjektive forutsetninger i vurderingen.¹⁰⁶ Begrunnelsen for kravet om berettigede forventninger om godkjennelsen er at medkontrahtenten ikke skal få fordelene ved avtalen dersom han ikke har berettigede forventninger om at den er godkjent. Dersom medkontrahtenten vet om de subjektive forutsetningene hos avtalegodkjenneren bør han derfor ikke få forde-

¹⁰² Se også Arnholm (1974) s. 279, Hov (2009) s. 91-92, Giertsen (2014) s. 49.

¹⁰³ TOSLO-2003-21281 *Falsk selvskyldner*.

¹⁰⁴ Giertsen (2014) s. 12.

¹⁰⁵ Ibid s. 12.

¹⁰⁶ Falkanger (1999) s. 197-200.

lene av at avtalegodkjennerens utsagn objektivt sett kan tolkes som et bindende dispositivt utsagn. Rettferdighet, rettsfølelse og balansen mellom partene taler også for at subjektive forutsetninger som medkontrahenten kjenner til bør vektlegges ved vurderingen av om godkjenningen er bindende.¹⁰⁷ Det legges derfor til grunn at man kan vektlegge avtalegodkjennerens subjektive forutsetninger som er kjent for medkontrahenten i alle avtaler.

Et særspørsmål som oppstår ved vurderingen av kravene til bindende dispositive utsagn er hvilken betydning det har at man uttaler at man ikke ønsker å ta rettslige skritt om ugyldigheten. To dommer som kan gi veiledning er Rt. 1996 s. 407 og LB-2012-174611. I begge dommene gjaldt det en ugyldig avtale der avtalepartens advokat hadde avsluttet saken og ikke tatt den opp på nytt.

I Rt. 1996 s. 407 hadde kjøperens advokat som avtalegodkjenner kontaktet selgerens og eiendomsmeidlerens advokater som medkontrahenter. Avtalegodkjenneren hadde spurt om kjøperen som avtalepart hadde betalt overpris for en leilighet.¹⁰⁸ Da medkontrahentene bestridte kravet sendte avtalegodkjenneren brev til medkontrahentene om at han avsluttet saken fordi kravet ble bestridt og klienten ikke ønsket å ta rettslige skritt.¹⁰⁹ I denne saken kom retten under tvil til at utsagnet ikke var tilstrekkelig klart til at advokaten hadde ratihabert avtalen.¹¹⁰

I LB-2012-174611 gjaldt det en avtale om eiendomsoverdragelse fra en sinnslidende som avtalepart. Advokaten som avtalegodkjenner avsluttet saken og begrunnet det med hensynet til den sinnslidende og prosessøkonomiske grunner. Lagmannsretten viste til at det ikke var et bevisst eller uttrykt valg fra advokaten å frafalle kravet materielt og det var mulig å ta opp saken på nytt.¹¹¹ Medkontrahenten kunne derfor ikke tolke advokatens handlinger som ratihabisjon.

Dommene tyder på at uttalelser om at man ikke ønsker å gå til sak om ugyldigheten ikke kan forstås som at man dermed godkjenner den ugyldige avtalen. Det kan være ulike grunner for avtalegodkjennerens uttalelse, for eksempel manglende ressurser eller bevis. Avtalegodkjenneren må derfor ha mulighet til å ombestemme seg dersom han kort tid etter uttalelsen ser at det er mulighet til å ta rettslige skritt. Medkontrahenten blir tilstrekkelig beskyttet av at han

¹⁰⁷ Giertsen (2014) s. 12.

¹⁰⁸ Prisloven § 18.

¹⁰⁹ Rt. 1996 s. 407 på s. 408.

¹¹⁰ Ibid på s. 414.

¹¹¹ Tvistemålsloven § 67, tvisteloven § 18-4 fjerde ledd.

kan vente på at avtalegodkjenneren blir bundet av passivitet, slik som tilfellet var i høyesterettsdommen.¹¹²

Avtalegodkjennerens utsagn eller oppførsel må altså være tilstrekkelig konsist og spesifisert for at medkontrahenten skal ha grunn til å tro at avtalen er godkjent. Det er ikke nødvendig at medkontrahenten får kunnskap om ratihabijonen, så lenge den er ment som en godkjennelse. Ratihabijonen må vurderes konkret, men det kan legges vekt på om medkontrahenten er en profesjonell part, om disposisjonen er gjensidig eller ensidig og subjektive forhold ved avtalegodkjenneren som medkontrahenten har kunnskap om. Dersom man tar forbehold ved godkjennelsen eller bare gir løfter om betaling er ratihabijonen ikke tilstrekkelig. Unnlater av å anføre ugyldighet og uttalelser til medkontrahenten om at man ikke ønsker å gå til sak viser ikke i tilstrekkelig grad at avtalegodkjenner har ratihabert avtalen.

2.2.5 Kan manglende oppfyllelse av et krav kompenseres av overoppfyllelse av et annet?

Etter dette legges det til grunn at det er tre krav for en gyldig ratihabisjon. Det er krav om at avtalegodkjenneren burde eller måtte vite om disposisjonens eksistens og at han har tilstrekkelig kunnskap om disposisjonens innhold. Det er også krav om at avtalegodkjenneren burde vite at disposisjonen er ugyldig. I tillegg må avtalegodkjenneren ha avgitt et bindende dispositivt utsagn som gir medkontrahenten grunn til å tro at disposisjonen er ratihabert.

Det kan imidlertid vurderes om mangelfull oppfyllelse av et krav kan kompenseres av overoppfyllelse av et annet. I *Refusjonsavgift* uttalte lagmannsretten seg generelt om at dersom avtalegodkjenneren ikke kjenner til at avtalen er ugyldig, skal det en god del til for at han skal anses å hatt nødvendig oversikt til å gi medkontrahenten løfte om å være bundet av avtalen.¹¹³ Dette kan tyde på at manglende oppfyllelse av kravene om uaktsomhet om avtalens eksistens, innhold og ugyldigheten kan veies opp av at kravet til bindende dispositivt utsagn er overoppfylt.

På den andre siden er det to dommer som tyder på at et uoppfylt krav ikke kan veies opp av at et annet krav er overoppfylt. I *Ordførerfullmakt* uttalte Høyesterett at kommunestyrets interne beslutning ville vært bindende dersom de virkelig hadde ment å binde seg.¹¹⁴ Dette var imidlertid ikke mulig da de ikke hadde kunnskap om ugyldigheten.¹¹⁵ Dette tyder på at et gyldig dispositivt utsagn ikke er tilstrekkelig i seg selv. I *IT-faktura* vurderer tingretten både om det

¹¹² Rt. 1996 s. 407 på s. 414.

¹¹³ LG-2005-55041 *Refusjonsavgift*.

¹¹⁴ Rt. 1937 s. 424 *Ordførerfullmakt*.

¹¹⁵ Ibid på s. 426.

var avgitt et bindende dispositivt utsagn og om avtalegodkjenneren visste at avtalene var ugyldige.¹¹⁶ Selv om begge kravene var oppfylt i den aktuelle saken, hadde det ikke vært nødvendig å vurdere avtalegodkjennerens kunnskap om ugyldigheten dersom kravet om bindende dispositivt utsagn var tilstrekkelig i seg selv. Etter en samlet vurdering legges det til grunn at de tre kravene er nødvendige vilkår og at overoppfyllelse av et av kravene ikke kan veie opp for manglende oppfyllelse av et annet.

2.3 Begrensninger ved ratihabisjonen

2.3.1 Ratihabisjonen må gis av riktig person

Foreløpig er det vist hvilke krav som må oppfylles for at godkjenningen skal anses bindende. Dersom kravene er oppfylt er det likevel noen begrensninger i godkjenningens adgang. For at godkjenningen skal anses bindende må det være riktig person som godkjenner avtalen. Det er ikke tilsvarende krav om at godkjenningen må gis til riktig person fordi *Ordførerfullmakt* viser at det ikke er nødvendig å avgi disposisjonen til medkontrahtenten så lenge det kan bevises at den er avgitt.¹¹⁷

Det er bred enighet i rettspraksis og teori om at enkelte personer kan godkjenne. Ved falsk og forfalsking, fullmaktsforhold, avtaleloven §§ 28 til 33, 36 og bristende forutsetninger kan avtaleparten godkjenne.¹¹⁸ Ved umyndighet kan avtalen godkjennes av vergen, fylkesmannen (tidligere overformynderiet) eller den umyndige etter at han har blitt myndig eller frisk.¹¹⁹

Uttalelser fra avtalepartens advokat kan også medføre at avtaleparten blir bundet.¹²⁰ Dette kan ses i lys av at advokatens handlinger og unnlaterlser virker for og mot parten.¹²¹ Medkontrahtenten må derfor kunne ha tillit til at advokatens ord og handlinger er bindende for avtaleparten.

Videre kan avtalepartens konkursbo godkjenne en ugyldig disposisjon da de overtar disposisjonsretten fra debitor.¹²² Arvinger kan også godkjenne en ugyldig disposisjon, ettersom de

¹¹⁶ TOSLO-2010-79147 *IT-faktura*.

¹¹⁷ Rt. 1937 s. 424 *Ordførerfullmakt* på s. 426.

¹¹⁸ TOSLO-2010-79147 *IT-faktura*, Arnholm (1974) s. 275, Hauge (2009) s. 319 og 323-324, Hov (2009) s. 442-443.

¹¹⁹ Vergemålsloven 2010 §§ 14 annet ledd, første punktum og 24, LG-2005-55041 *Refusjonsavgift*, Hauge (2009) s. 320, Sande (2017) s. 140.

¹²⁰ Rt. 1996 s. 407 på s. 414.

¹²¹ Tvisteloven § 3-5 annet ledd.

¹²² Konkursloven §§ 85 og 100 sett i sammenheng, Huser (1992) s. 32-33, Hov (1993) s. 317, Hauge (2009) s. 328.

trer inn i arvelaterens stilling.¹²³ Hauge viser til at utleggstakere ikke uten videre kan godkjenne avtalen på vegne av avtaleparten.¹²⁴ Utleggstakere trer ikke inn i avtalepartens stilling slik som konkursboet og arvingene. Da de ikke har full råderett over avtalepartens disposisjoner, bør de ikke kunne overta valgetten fra avtaleparten.

I selskapsforhold der avtalen er inngått før registrering kan stifterne godkjenne avtalen ved stiftelseserklæring.¹²⁵ I andre avtaler med selskap kan styret godkjenne ugyldige avtaler.¹²⁶

Et særspørsmål er om en avtalegodkjenner kan bli bundet av godkjennelse for sin del av avtalen selv om ikke alle avtalegodkjennerne har godkjent avtalen. I Rt. 1920 s. 51 kunne en arving trekke tilbake godkjennelsen av en fordring mot dødsboet, da de andre arvingene ikke godkjente fordringen.¹²⁷ Dette tyder på at man ikke blir bundet før alle avtalegodkjennerne har godkjent avtalen. Dette synet støttes av Arnholm som mener det kreves en «særlig grunn» for at en avtalegodkjenner skal bli bundet for sin brøkdel.¹²⁸ Det er usikkert hvilke særlige grunner som kan anses tilstrekkelige for å bli bundet for sin brøkdel. Det kan antagelig ikke være tilstrekkelig at kontraktsgjenstanden er lett å dele opp, da det ikke var tilstrekkelig i dommen at kontraktsgjenstanden kunne deles opp i penger. En annen mulighet er at forholdene på medkontrahentens side kan medføre at det foreligger en «særlig grunn» for godkjennelse av en brøkdel. For eksempel kan det tenkes at medkontrahenten har innrettet seg etter godkjennelsen, eller at han har et særlig behov for å få en brøkdel av kontraktsgjenstanden.¹²⁹ Det er imidlertid usikkert om dette vil være tilstrekkelig, og det må derfor vurderes konkret om det foreligger en «særlig grunn» til at avtalegodkjenneren bør bli bundet for sin brøkdel.

2.3.2 Ratihabisjonen kan ikke lide av en ugyldighetsgrunn

En annen begrensning i godkjennelsesadgangen er at godkjennelsen ikke kan lide av en ugyldighetsgrunn. Dette gjelder både formelle og materielle ugyldighetsgrunner.

En avtale lider av en formell ugyldighetsgrunn når den ikke oppfyller formkravene for godkjennelsen. Hov mener at dersom den opprinnelige avtalen ikke oppfyller formkravene til for eksempel testament eller ektepakt, må godkjennelsen oppfylle formkravene for å reparere mangelen. Hensynene bak formkravene, som for eksempel solennitet og etterprøvbarehet blir

¹²³ LA-2002-1206 *Arvingers forliksavtale*, Hauge (2009) s. 326.

¹²⁴ Hauge (2009) s. 330-331.

¹²⁵ Aksjeloven § 2-1 første ledd.

¹²⁶ Aksjeloven §§ 6-30.

¹²⁷ Rt. 1920 s. 51 på s. 52.

¹²⁸ Arnholm (1964) s. 353.

¹²⁹ Sammenlign re integra-regelen etter avtaleloven § 39 analogisk.

ikke oppfylt om verken avtalen eller godkjennelsen oppfyller formkravene.¹³⁰ Det ville derfor vært en omgåelse av reglene om formkrav dersom godkjennelsen ikke måtte oppfylle formkravene.

Dersom den opprinnelige disposisjonen oppfyller formkravene, kan imidlertid godkjennelsen skje formløst dersom hensynene bak formkravene tilsier det.¹³¹ Ifølge Hov bør det være formkrav ved godkjennelsen der formålet er for eksempel solennitet, fordi ellers inneholder ikke godkjennelsen en grundig overveielse av disposisjonen. Der formålet er at disposisjonen skal være tvangsgrunnlag eller at behandlingen skal være standardisert og hurtig, bør det ikke være formkrav.¹³² Det er ingen som lider tap ved godkjennelsen og omsetningshensyn taler også for at godkjennelsen bør kunne skje formløst i disse tilfellene.¹³³

Godkjennelsen kan heller ikke lide av en materiell ugyldighetsgrunn fordi da ville godkjennelsen også være ulovlig og måtte godkjennes.¹³⁴ Dette gjelder både absolutte og relative ugyldighetsgrunner, og ugyldighetsvurderingen her blir den samme som om det gjaldt en opprinnelig avtale. *IT-faktura* er et eksempel der det *ikke* forelå grunnlag for ugyldighet ved godkjennelsen. Avtalegodkjenneren hadde fått kunnskap om medkontrahentens illojalitet, men valgte likevel å godkjenne.¹³⁵ Avtalegodkjenneren kunne derfor ikke anføre at godkjennelsen var ugyldig på grunn av illojalitet i kontraktsforhold. Hadde det vært grunnlag for ugyldighet hadde godkjennelsen derimot ikke vært bindende.

2.3.3 Ratihabisjon etter påberopelse av ugyldighet

En annen mulig begrensning i godkjennelsesadgangen gjelder der avtalegodkjenneren først har valgt å gjøre ugyldigheten gjeldende. Flere teoretikere mener at avtalegodkjenneren ikke kan ratihabere avtalen i disse tilfellene.¹³⁶ Hauge mener på sin side at godkjennelsen ikke er rettslig forpliktende før medkontrahenten har godtatt ugyldigheten. Medkontrahenten kan unngå usikkerhet ved å godta den eller anføre ugyldighet selv i form av motsettelse av godkjennelse.¹³⁷ Dersom medkontrahenten ønsker at avtalen skal bli godkjent kan han imidlertid ikke unngå usikkerhet fordi han må vente på at avtalegodkjenneren eventuelt ombestemmer

¹³⁰ Hov (2009) s. 446.

¹³¹ Arnholm (1964) s. 352, Ussing (1984) s. 246.

¹³² Hov (2009) s. 446-447.

¹³³ Giertsen (2014) s. 44.

¹³⁴ Hov (2009) s. 445.

¹³⁵ TOSLO-2010-79147 *IT-faktura*.

¹³⁶ Analogi fra avtaleloven § 7, jf. Stang (1935) s. 530, Arnholm (1974) s. 277, Ussing (1984) s. 243, Sande (2017) s. 141.

¹³⁷ Hauge (2009) s. 284.

seg. I tillegg er det usikkert hvor lenge etter anførselen om ugyldighet avtalegodkjenneren kan ombestemme seg. Medkontrahentens forutberegnelighet taler derfor at medkontrahenten ikke kan godkjenne avtalen etter å ha anført ugyldighet.¹³⁸

2.4 Når blir ratihabisjonen bindende og kan den trekkes tilbake?

Dersom det ikke foreligger begrensninger ved godkjennelsen blir det neste spørsmålet når godkjennelsen blir bindende. Flere teoretikere mener at ratihabisjonen blir bindende når den kommer til medkontrahentens kunnskap.¹³⁹ Denne regelen gjelder også for tilbud etter avtaleloven § 7. Det er en god regel fordi medkontrahenten bør ha mulighet til å innrette seg etter å ha fått kunnskap om tilbudet og godkjennelsen. Det er imidlertid ikke nødvendig at medkontrahenten aksepterer godkjennelsen for at den skal være gjensidig bindende.¹⁴⁰ Dette gir beskyttelse for medkontrahenten dersom han ønsker å bli bundet da han ikke trenger å handle innen en akseptfrist for å få rett etter avtalen. Det gir imidlertid lite beskyttelse til avtalegodkjenneren ettersom han må oppfylle avtalen for å forhindre at medkontrahenten motsetter seg godkjennelsen. Det er imidlertid gode grunner for at medkontrahenten bør kunne motsette seg avtalen frem til oppfyllelsen, se punkt 3.3.2 om dette.

Dersom godkjennelsen i utgangspunktet er bindende, kan det oppstå situasjoner der avtalegodkjenneren ønsker å trekke tilbake godkjennelsen. Det er flere muligheter for dette etter dansk teori. Godkjennelsen bør kunne trekkes tilbake dersom medkontrahenten motsetter seg godkjennelsen fordi dette ligner på avslag på tilbud etter avtaleloven § 5.¹⁴¹ Godkjennelsen bør også kunne trekkes tilbake før medkontrahenten har fått kunnskap om den.¹⁴² En mulig grunn for dette kan være at regelen ligner på tilbakekall av tilbud etter avtaleloven § 7 at medkontrahenten ikke har innrettet seg etter godkjennelsen før han har fått kunnskap om den. En siste mulighet er at godkjennelsen kan trekkes tilbake etter at medkontrahenten har fått kunnskap om godkjennelsen etter re integra-regelen. Denne regelen gjelder for tilbud der forutsetningene er at det foreligger «særlige grunnde» og mottakeren ikke har «indrettet sig» etter tilbudet.¹⁴³ Spørsmålet blir om regelen også gjelder godkjennelse og om det er noen ulikheter mellom tilbakekall re integra av tilbud og godkjennelse.

¹³⁸ Giertsen (2014) s. 8-9.

¹³⁹ Ussing (1984) s. 243 og 336, Hov (2009) s. 445.

¹⁴⁰ Ussing (1984) s. 243, Hauge (2009) s. 310.

¹⁴¹ Ussing (1984) s. 243 og 336

¹⁴² Ibid s. 243.

¹⁴³ Avtaleloven § 39 analogisk, Hov (2009) s. 117-119, Woxholth (2017) s. 77-79.

I *Arvingers forliksavtale* hadde arvingene inngått en forliksavtale der de godkjente eiendoms- overføringen til medkontrahenten.¹⁴⁴ Lagmannsretten la vekt på oppgjørsbetraktninger og kom til at de ikke kunne anse seg ubundet av forliket. Dette tyder på at arvingene ikke kunne tilbakekalle godkjennelsen re integra fordi medkontrahenten hadde innrettet seg etter avtalen. Dommen utelukker imidlertid ikke for at godkjennelse kan trekkes tilbake dersom det ikke foreligger innrettelse.

Arnholm viser også til at re integra-regelen kan anvendes analogisk og at det skal mindre til for å trekke tilbake en godkjennelse enn et tilbud.¹⁴⁵ I utgangspunktet kan det virke urimelig at avtalegodkjenneren skal ha større mulighet for å trekke tilbake en godkjennelse enn et tilbud når medkontrahenten har innrettet seg i god tro etter avtalen. Det er imidlertid gode grunner for at det bør skilles mellom tilbakekall av tilbud og godkjennelse fordi det er forskjell i bebreidelsen mot tilbudsgiver og avtalegodkjenner. Der medkontrahenten er i god tro om at tilbudet er bindende kan tilbudsgiver bebreides for medkontrahentens innrettelse fra tilbudet kom til medkontrahentens kunnskap. Avtalegodkjenner kan på sin side ikke bebreides for medkontrahentens innrettelse før han har fått kunnskap eller er uaktsomt uvitende om avtaleinngåelsen, innholdet og ugyldigheten. Dersom medkontrahenten er i ond tro om avtalens ugyldighet kan avtalegodkjenner ikke bebreides for innrettelse før godkjennelsen. I disse tilfellene har medkontrahenten ikke grunn til å tro at avtalen er gyldig og innrettelsen er derfor ikke beskyttelsesverdig. Da avtalegodkjenner i mange tilfeller ikke kan bebreides for innrettelsen før en stund etter avtaleinngåelsen har han større mulighet for å tilbakekalle godkjennelsen enn en tilbudsgiver i samme situasjon. Dersom avtalegodkjenner etter en tid kan bebreides for innrettelsen blir avtalegodkjenneren likevel avskåret fra å tilbakekalle godkjennelsen og ratihabisjonen blir bindende.

Ratihabisjonen blir etter dette i utgangspunktet bindende fra medkontrahentens kunnskap. Avtalegodkjenneren kan trekke tilbake motsettelsen dersom medkontrahenten motsetter seg godkjennelsen eller før den kommer til medkontrahentens kunnskap. Etter at medkontrahenten har fått kunnskap om godkjennelsen kan den trekkes tilbake re integra.

¹⁴⁴ LA-2002-1206 *Arvingers forliksavtale*.

¹⁴⁵ Arnholm (1974) s. 277.

3 I hvilken grad kan medkontrahtenten motsette seg ratihabisjon?

3.1 Innledning

En avtale blir i utgangspunktet bindende dersom ratihabisjonen er gyldig. I noen tilfeller vil imidlertid medkontrahtenten ønske å være ubundet av avtalen han inngikk med avtaleparten. Spørsmålet blir da i hvilken grad medkontrahtenten kan motsette seg godkjenningen ved å påberope at avtalen er ugyldig.

Spørsmålet er ikke regulert i avtaleloven og det er lite rettspraksis som drøfter tematikken. Det er likevel bred enighet i teorien om at vergemålsloven 1927 § 36 kan anses som uttrykk for et alminnelig prinsipp om at medkontrahtenten kan motsette seg godkjenningen.¹⁴⁶ Det samme bør også gjelde vergemålsloven 2010 § 14 tredje og fjerde ledd da denne i hovedsak viderefører vergemålsloven 1927 § 36.¹⁴⁷

Det er gode grunner for at medkontrahtentens motsettelsesadgang bør anses som et alminnelig prinsipp. Regelen gir en beskyttelse mot at avtalegodkjenner kun godkjenner de avtalene som er gunstige for han og ivaretar balansen mellom partene.¹⁴⁸ Dessuten er ugyldighetsreglene for mindreårighet og andre ugyldighetsgrunner svært like. Det ville derfor vært lite sammenheng mellom rettsreglene om medkontrahtenten skulle kunne motsette seg godkjenning ved umyndighet, men ikke ved andre ugyldighetsgrunner. På den andre siden må det vurderes om lovreglene om mindreårighet avviker noe fra det alminnelige prinsippet. Flere teoretikere har stilt spørsmål ved om medkontrahtenter kan motsette seg godkjenning overhodet. Videre skiller vergemålsloven mellom godtroende og ondtroende medkontrahtenters mulighet for motsettelse, men det må vurderes om skillet er likt ved alle ugyldighetsgrunner. Det er også flere som har stilt spørsmål ved om den godtroende medkontrahtent bør ha kortere frist til å motsette seg godkjenning ved andre ugyldighetsgrunner enn mindreårighet. Disse spørsmålene skal gjennomgås for å se i hvilken grad reglene om motsettelse ved umyndighet kan anses som uttrykk for et alminnelig prinsipp.

3.2 Kan medkontrahtenten motsette seg ratihabisjon overhodet?

3.2.1 Innledning

Det er flere teoretikere som har stilt spørsmål ved om medkontrahtenten kan motsette seg godkjenning overhodet. Ved mindreårighet har det imidlertid ikke vært diskusjoner om dette fordi det er gitt regler om det i vergemålsloven 1927 § 36 og 2010 § 14 tredje og fjerde ledd.

¹⁴⁶ Arnholm (1974) s. 275, Lassen (1992) s. 55, Hov (2009) s. 444.

¹⁴⁷ Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) s. 174.

¹⁴⁸ Lødrup (2008) s. 197, Giertsen (2014) s. 12.

Videre skal det vurderes om medkontrahtenten kan motsette seg godkjennelse ved fullmaktsforhold, sinnslidelse, avtaleloven §§ 28-33, 36 bristende forutsetninger og falsk og forfalsking.

3.2.2 Fullmaktsforhold

Arnholm mener medkontrahtenter i fullmaktsforhold ikke bør kunne motsette seg godkjennelse overhodet. Den ondetroende medkontrahtent bør bære risikoen for at avtalen ikke var bindende. Den godtroende medkontrahtent er beskyttet ved at han har større mulighet for erstatning enn medkontrahtenten i umyndighetsforhold. En motsettelsesadgang for medkontrahtenten i fullmaktsforhold ville ført til at han fikk dobbelt beskyttelse. Medkontrahtenten bør derfor ikke kunne motsette seg godkjennelsen, selv om han kan det i umyndighetsforhold.¹⁴⁹

Det er imidlertid flere teoretikere som mener at regelen om fullmektigens erstatningsansvar ikke er tilstrekkelig til at medkontrahtenten bør avskjæres fra å motsette seg godkjennelsen. Regelen om erstatningsansvar følger av avtaleloven § 25 første ledd og viser til at fullmektigen blir ansvarlig for godtroende medkontrahtenters tap. Det er imidlertid unntak fra erstatningsansvaret hvis fullmektigen ikke visste at fullmakten var ugyldig eller uvirksom og «tredjemand heller ikke kunde regne paa at han kjendte til» den manglende fullmakten.¹⁵⁰

Ordlyden tyder på at det er store unntak fra erstatningsansvaret og at den ikke gir medkontrahtenten særlig god beskyttelse. Flere teoretikere mener imidlertid at unntaket om at «tredjemand heller ikke kunde regne paa at han kjendte til» mangelen ved fullmakten ikke kan tas på ordet.¹⁵¹ Den viser til medkontrahtentens forventninger om fullmektigens kunnskap og dette er vanskelig å bevise. Teoretikerne mener derfor at ordlyden må tolkes som at fullmektigen er ansvarlig dersom han var uaktsom om ugyldigheten og det ville vært urimelig å pålegge fullmektigen ansvar selv om han burde vite om ugyldigheten.¹⁵² Dette må vurderes konkret for de ulike manglene ved fullmakten, men i mange tilfeller vil fullmektigen slippe erstatningsansvar fordi han ikke burde visst om ugyldigheten. Dette gjelder for eksempel dersom fullmakten var falsk eller forvansket med telegraferingsfeil eller der prinsipalen var sinnslidende uten at fullmektigen burde visst det.¹⁵³ Dette taler for at medkontrahtenten bør kunne motsette seg godkjennelse i tillegg til erstatningsansvaret.

¹⁴⁹ Arnholm (1974) s. 150-151.

¹⁵⁰ Avtaleloven § 25 annet ledd.

¹⁵¹ Brækhus (1946) s. 308-309, Lassen (1992) s. 55-56.

¹⁵² Hov (2009) s. 213, Lassen (1992) s. 59.

¹⁵³ Arnholm (1974) s. 154, Lassen (1992) s. 59

Det er også andre grunner til at fullmektigens erstatningsansvar ikke er tilstrekkelig til at medkontrahtenten bør avskjæres fra å motsette seg godkjennelse. Hov mener at et erstatningskrav mot fullmektigen etter avtaleloven § 25 ofte vil være usikkert. Medkontrahtenten vet lite om fullmektigens økonomiske situasjon, da han trodde han inngikk avtalen med prinsipalen. Medkontrahtenten kan da ikke vite hvilke muligheter fullmektigen har til å betale erstatning.¹⁵⁴ I tillegg kan medkontrahtenten bare få erstatning for tapet ved å inngå avtalen (negativ kontraktsinteresse), mens tap ved at avtalen ikke blir oppfylt (positiv kontraktsinteresse) ikke kan erstattes.¹⁵⁵ Da medkontrahtenten i umyndighetsforhold også kan få erstatning for den negative kontraktsinteressen taler det for at reglene bør være de samme.¹⁵⁶ Dette taler for at medkontrahtenten bør kunne motsette seg godkjennelse i tillegg til erstatningsansvaret.

Videre følger det av anasjonal og tysk rett at medkontrahtenten kan motsette seg godkjennelse i fullmaktsforhold.¹⁵⁷ Hensynet til medkontrahtenten taler også for at han bør kunne motsette seg godkjennelsen ettersom ratihabisjon av avtalen kan medføre store tap for medkontrahtenten. Det vil derfor gi bedre balanse mellom partene om medkontrahtenten kan få tilbakeført ytelsene på grunn av ugyldighet fremfor å måtte nøye seg med et erstatningskrav fra fullmektigen.¹⁵⁸ Etter en samlet vurdering legges det til grunn at medkontrahtenten kan motsette seg godkjennelse i fullmaktsforhold.

3.2.3 Sinnslidelse

Medkontrahtentens mulighet for å motsette seg godkjennelse ved avtaler med sinnslidende er også omdiskutert.

Vergemålsloven 1927 § 36 skilte ikke mellom mindreårige og sinnslidende, og all teori etter vergemålsloven 1927 gjaldt derfor også sinnslidelse. Dette tyder derfor på at medkontrahtenten kan motsette seg godkjennelse ved sinnslidelse i samme grad som ved mindreårighet.

Da vergemålsloven 2010 ble innført ble sinnslidelse skilt ut i et eget kapittel 4. Paragraf 24 viser likevel til at regelen i § 14 for mindreårige også gjelder for sinnslidende. I forarbeidene bekreftes det at §§ 24 og 14 viderefører regelen i vergemålsloven 1927 § 36.¹⁵⁹ Det står også i forarbeidene at man må se på § 14 når det gjelder forholdet til medkontrahtenten.¹⁶⁰ Lovteks-

¹⁵⁴ Hov (2009) s 200.

¹⁵⁵ Lassen (1992) s. 56.

¹⁵⁶ Ibid s. 55-56.

¹⁵⁷ BGB § 178, DCFR book II, chapter 6: section 111 subsection 3, Unidroit article 2.2.9.

¹⁵⁸ Giertsen (2014) s. 12.

¹⁵⁹ Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) s. 183.

¹⁶⁰ NOU 2004: 16 s. 155.

ten og forarbeidene tyder derfor på at medkontrahenten kan motsette seg godkjenning ved sinnslidelse.

På den andre siden er flere teoretikere skeptiske til medkontrahentens motsettelsesadgang ved sinnslidelse. Hauge mener at motsettelsesadgangen er problematisk fordi den sinnslidende kan ønske å kreve delvis tilsidesettelse etter avtaleloven § 36 første ledd. Den sinnslidende bør derfor ikke forhindres av at medkontrahenten motsetter seg avtalen og krever total ugyldighet. I tillegg mener hun at medkontrahenten bare får den avtalen han innrettet seg etter i utgangspunktet. Hun innrømmer imidlertid at avtalegodkjennerens valgrett er problematisk og konkluderer med at medkontrahenten bør kunne motsette seg godkjenning.¹⁶¹ Jeg er enig i Hauges konklusjon. Dersom man gir avtalegodkjenneren fri adgang til å godkjenne avtalen eller påberope hel eller delvis ugyldighet, kan avtalegodkjenneren skreddersy en avtale som er gunstigst for seg uten at man tar hensyn til medkontrahenten.¹⁶² Dette gir derfor dårlig balanse mellom partene.¹⁶³ Lovgiver har bevisst valgt å gi medkontrahenten en motsettelsesadgang for å rette opp i denne skjevheten, og da bør man ikke legge for mye vekt på hensynet til den sinnslidende. Den sinnslidende er også tilstrekkelig beskyttet ved at medkontrahentens adgang til å motsette seg avtalen er begrenset, se punkt 3.3 og 3.4 om motsettelsesadgangen der medkontrahenten er i god og ond tro.

Arnholm mener likevel at en medkontrahent i god tro om sinnslidelsen vil ha vanskelig for å motsette seg godkjenningen i praksis. Han begrunner dette med at hvis avtalen er gunstig for den sinnslidende vil den syke og de rundt ham skjule sinnslidelsen slik at medkontrahenten ikke får kunnskap om at den er ugyldig. Dersom avtalen er ugunstig for den sinnslidende vil de rundt ham nekte å godkjenne avtalen.¹⁶⁴ Selv om det er praktiske problemer med motsettelsesadgangen er det noen tilfeller der medkontrahenten får kunnskap om sinnslidelsen og har mulighet til å motsette seg godkjenningen. Et eksempel er der medkontrahenten treffer den sinnslidende ved en senere anledning og forstår at han er syk. I dette tilfellet bør ikke de praktiske problemene som ofte oppstår hindre medkontrahenten fra å motsette seg godkjenning der det er mulig. Etter dette legges det til grunn at medkontrahenten har mulighet for å motsette seg godkjenning ved sinnslidelse i samme grad som ved mindreårighet. Disse avtaleforholdene vil derfor videre behandles samlet under fellesbetegnelsen umyndighet.

¹⁶¹ Hauge (2009) s. 321-322.

¹⁶² Avtaleloven § 36 første ledd.

¹⁶³ Giertsen (2014) s. 12, Woxholth (2017) s. 396.

¹⁶⁴ Arnholm (1974) s. 193.

3.2.4 Avtaleloven §§ 28 til 33, 36 og bristende forutsetninger

Medkontrahentens adgang til å motsette seg ugyldige avtaler etter avtaleloven §§ 28 til 33, 36 og ved bristende forutsetninger er omdiskutert av noen teoretikere. Hauge mener at den godtroende medkontrahent ikke bør kunne nekte godkjenning etter avtaleloven §§ 28 annet ledd om tvang, 32 annet og tredje ledd om forvanskning og 33 om uredelighet. Hun begrunner dette med at det gjelder en reklamasjonsplikt for avtalegodkjenneren i disse tilfellene.¹⁶⁵ Hun uttaler seg ikke om det samme gjelder avtaleloven §§ 29 til 32 men hun viser til at det ikke er begrensninger i godkjennelsesadgangen etter avtaleloven §§ 28 til 33. Det eneste unntaket hun viser til er der avtalegodkjenneren fremdeles står under tvang etter avtaleloven § 28 første ledd fordi medkontrahenten da er i en usikker stilling og har behov for avklaring.¹⁶⁶ Dette tyder på at Hauge mener at det ikke er motsettelsesadgang for medkontrahenten etter avtaleloven §§ 28 annet ledd til 33.

Hauges konklusjon er imidlertid usikker da gjennomgangen av rettspraksis, teori og andre rettskilder ikke er entydige på om det foreligger en reklamasjonsplikt utenfor avtaleloven §§ 28 annet ledd og 32 femte ledd.¹⁶⁷ Selv om det skulle foreligge en reklamasjonsplikt ved alle ugyldighetsreglene, viser Arnholm til at reklamasjonsplikten suppleres av at medkontrahenten kan motsette seg godkjennelsen.¹⁶⁸ Dette tyder på reklamasjonsreglene ikke gir tilstrekkelig beskyttelse for medkontrahenten slik at han bør kunne motsette seg godkjenning i tillegg.

Flere teoretikere viser imidlertid også til at medkontrahenten bør avskjæres fra å motsette seg godkjenning dersom han har fremkalt ugyldigheten eller han visste om ugyldigheten.¹⁶⁹ Dette gir avtalegodkjenneren en valgtrett og setter medkontrahenten i en usikker stilling. I dansk teori vises det imidlertid til at medkontrahentens usikkerhet før eller senere vil falle bort ved at avtalegodkjenneren anfører ugyldighet eller at avtalen blir bindende på grunn av ratihabisjon eller passivitet.¹⁷⁰ Det vises ikke til hvilke lovregler dette gjelder, men det antas at det bør gjelde ved avtaleloven §§ 28 til 33, 36 og bristende forutsetninger fordi medkontrahenten kan ha fremkalt ugyldigheten eller ha visst om ugyldigheten ved alle disse ugyldighetsgrunnene. Da ondetroende medkontrahenter er mindre beskyttelsesverdige enn godtroende medkontrahenter og de bare får den avtalen de inngikk i utgangspunktet taler dette for at de ikke bør kunne motsette seg godkjennelsen.¹⁷¹

¹⁶⁵ Se avtaleloven § 32 femte ledd for forvanskning, Hauge (2009) s. 322-323.

¹⁶⁶ Hauge (2009) s. 322.

¹⁶⁷ Ibid s. 292-302, 304-306.

¹⁶⁸ Arnholm (1964) s. 352, Arnholm (1974) s. 275 og 280-281.

¹⁶⁹ Arnholm (1974) s. 274, Ussing (1984) s. 253, Hov s. 444.

¹⁷⁰ Ussing (1984) s. 253.

¹⁷¹ Hauge (2009) s. 318.

På den andre siden har flere av teoretikerne som har vært skeptiske til ondtroende medkontra-
henter motsettelsesadgang vist til at likevel bør kunne nekte godkjenning ved ugyldighet
etter avtaleloven §§ 28 til 33 og 36.¹⁷² Det er gode grunner for dette fordi lovgiver har tatt en
bevisst beslutning om at ondtroende medkontrahtenter bør kunne motsette seg godkjenning
ved umyndighet.¹⁷³ Som vist i punkt 3.2.2 kan ondtroende medkontrahtenter også motsette seg
godkjenningen ved fullmakt. Ondtroende medkontrahtenter etter avtaleloven §§ 28 til 33, 36
og ved bristende forutsetninger kan ikke anses å være mindre beskyttelsesverdige enn ond-
troende medkontrahtenter i vergemålsforhold og fullmaktsforhold. Det ville derfor vært lite
sammenheng i rettssystemet om de ikke kunne motsette seg godkjenning. Balansen mellom
avtalepartene blir ivarettatt ved at avtalegodkjenner får rimelig tid til å velge å godkjenne avta-
len før medkontrahtenten kan motsette seg godkjenningen, se punkt 3.4.

Etter dette legges det til grunn at alle medkontrahtenter i ugyldighetsforhold etter avtaleloven
§§ 28 til 33, 36 og ved bristende forutsetninger kan motsette seg godkjenning.

3.2.5 Falsk og forfalsking

Medkontrahtentens adgang til å motsette seg godkjenning ved falsk og forfalsking er mindre
problematisk. Hauge viser til at medkontrahtenten bare får den avtalen han frivillig inngikk i
utgangspunktet og at dette taler for at han ikke bør kunne gå fra avtalen. Ved falsk og forfals-
king er imidlertid behovet for å beskytte avtaleparten liten. Han vil sjelden være klar over at
avtale er inngått og har derfor ikke berettigede forventninger om å godkjenne avtalen.¹⁷⁴ Hen-
synet til avtaleparten veier derfor ikke tungt ved falsk og forfalsking. Hensynet til avtalepar-
ten veier tyngre ved umyndighetsforhold fordi den umyndige har inngått avtalen selv og har
berettigede forventninger om å kunne godkjenne avtalen. Da lovgiver har valgt å gi medkon-
trahtenten en motsettelsesadgang i umyndighetsforhold ville det gi dårlig sammenheng mellom
rettsreglene om medkontrahtenten ikke kunne gjøre det samme gjelde falsk og forfalsking. Det
legges derfor til grunn at medkontrahtenten kan motsette seg godkjenning ved falsk og for-
falsking.

3.2.6 Konklusjon om medkontrahtenters adgang til å motsette seg ratihabisjon

Etter en vurdering av de ulike ugyldighetsgrunnene legges det til grunn at medkontrahtenten
kan motsette seg godkjenning ved alle ugyldighetsgrunner etter avtaleretten, inkludert full-
maktsforhold, umyndighet, avtaleloven §§ 28 til 33, 36, bristende forutsetninger, falsk og for-

¹⁷² Arnholm (1974) s. 274, Jørgensen (1971) s. 159-160, Hov (2009) s. 444.

¹⁷³ Vergemålsloven 2010 § 14 fjerde ledd.

¹⁷⁴ Hauge (2009) s. 323.

falsking. I den videre drøftelse skal det vurderes i hvilken grad medkontrahtenten kan motsette seg godkjennelse dersom han er i god eller ond tro.

3.3 Motsettelse når medkontrahtenten er i god tro

3.3.1 Innledning

I umyndighetsforhold kan godtroende medkontrahtenter gå fra avtalen frem til avtalen blir oppfylt.¹⁷⁵ Det må vurderes i hvilken grad regelen kan anses å gi uttrykk for et alminnelig prinsipp for motsettelsesadgangen for godtroende medkontrahtenter. I vurderingen må det tas stilling til om medkontrahtenten kan nekte godkjennelse frem til oppfyllelse ved alle ugyldighetsgrunner og hvem som kan oppfylle avtalen. I tillegg må det vurderes hva som kreves av oppfyllelsen og om medkontrahtenten i noen tilfeller kan bli bundet før oppfyllelsen.

3.3.2 Kan medkontrahtenten motsette seg ratihabisjon frem til oppfyllelse ved alle ugyldighetsgrunner?

Som nevnt innledningsvis kan medkontrahtenten motsette seg ratihabisjon frem til oppfyllelse ved umyndighet.¹⁷⁶ Det må imidlertid vurderes om det samme gjelder for andre ugyldighetsgrunner.

Det er flere teoretikere som av ulike grunner har argumentert for at medkontrahtenten bare kan motsette seg avtalen frem til godkjennelsen. Hauge viser blant annet til at utkastet til vergemålsloven 2010 § 14 tredje ledd endret motsettelsesadgangen til godkjennelse og argumenterer for at dette bør gjelde alle ugyldighetsgrunner.¹⁷⁷ Dette støttes av at samme regel gjelder i svensk og dansk vergemålsrett.¹⁷⁸ I tillegg har medkontrahtenten i avtaler med uregistrerte selskaper adgang til å motsette seg avtalen frem til registreringen av selskapet.¹⁷⁹ Da det kreves lite for at selskapet blir registrert, kan dette sammenlignes mer med en godkjennelse enn en oppfyllelse av avtalen. Videre ivaretar regelen medkontrahtentens behov for avklaring og gir tilstrekkelig beskyttelse mot at avtalegodkjenneren spekulerer i avtalen.¹⁸⁰ Regelen hindrer også medkontrahtenten fra å spekulere i avtalen etter godkjennelsen og medkontrahtenten får bare avtalen han inngikk.¹⁸¹ Det gir også bedre sammenheng mellom reglene om både avtalegodkjenneren og medkontrahtenten blir bundet ved godkjennelsen. Regelen om motsettelse frem til oppfyllelse setter avtalegodkjenneren i en usikker situasjon mellom godkjennelsen og

¹⁷⁵ Vergemålsloven 1927 § 36 første ledd og 2010 § 14 tredje ledd.

¹⁷⁶ Ibid

¹⁷⁷ NOU 2004: 16 s. 373, Hauge (2009) s. 314-315.

¹⁷⁸ Föräldrabalk kapitel 9, 6 §, Værgemålsloven § 44 stykke 2.

¹⁷⁹ Aksjeloven § 2-20 tredje ledd, fjerde punktum.

¹⁸⁰ Arnholm (1974) s. 150-151, Ussing (1984) s. 336-337, Hauge (2009) s. 320.

¹⁸¹ Hauge (2009) s. 317-318.

oppfyllelsen fordi han ikke vet om han blir bundet av avtalen i denne perioden. Dette taler for at medkontrahenten bare kunne motsette seg ratihabijonen frem til godkjennelsen.

På den annen side har departementet ved innføringen av vergemålsloven 1927 og 2010 besluttet å la medkontrahenten motsette seg godkjennelse frem til oppfyllelse.¹⁸² Det kan derfor ikke legges vekt på at Sverige og Danmark har regler om motsettelse frem til godkjennelse ved umyndighet. Det er også usikkert om teoretikerne ville argumentert så sterkt for godkjennelsestidspunktet etter at lovgiverne tok et bevisst standpunkt om oppfyllesestidspunktet ved umyndighetsforhold i 2008/2009. Woxholth har imidlertid opprettholdt standpunktet etter innføringen.¹⁸³ Det er likevel usikkert om standpunktet er bevisst ettersom han ikke tar stilling til innføringen av vergemålsloven 2010. Da det er store likheter mellom reglene ved umyndighet og andre ugyldighetsgrunner taler rettsenhet taler for at medkontrahenten bør kunne motsette seg godkjennelse frem til oppfyllelse ved alle ugyldighetsgrunner. Balansen mellom partene taler også for dette. Det er enklere for avtalegodkjenneren å velge de gunstige avtalene dersom han kan hindre motsettelse ved godkjennelse enn ved oppfyllelse.¹⁸⁴ Avtalegodkjenneren er også tilstrekkelig beskyttet ved at han kan oppfylle avtalen og dermed avskjære medkontrahentens motsettelse. Dette taler for medkontrahenten kan motsette seg godkjennelse frem til oppfyllelsen.

Diskusjonen foreløpig har vært om medkontrahenten kan motsette seg ratihabisjon frem til godkjennelse eller oppfyllelse. Det er imidlertid også noen teoretikere som mener at regelen om motsettelse frem til oppfyllelse er for streng mot medkontrahenten. Det må derfor vurderes om det er grunnlag for at medkontrahenten kan motsette seg godkjennelse etter oppfyllelsen.

Lødrup mener at medkontrahenten bør kunne motsette seg godkjennelse etter oppfyllelse. Han begrunner standpunktet med at den umyndige og vergen kan spekulere i avtalen ved at de velger å oppfylle den dersom den er gunstig for den umyndige og anføre ugyldighet hvis den er ugunstig.¹⁸⁵ Det er imidlertid vanskelig å se for seg et senere tidspunkt enn oppfyllelse, fordi det ville være tungvint å tilbakeføre ytelsene og det kunne virke urimelig mot den umyndige dersom medkontrahenten kunne motsette seg avtalen etter oppfyllelse.¹⁸⁶ Disse hensynene gjør seg også gjeldende ved andre ugyldighetsgrunner enn umyndighet. Dette taler

¹⁸² Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) s. 174, Ot.prp. nr. 26 (1926) s. 10 og 31.

¹⁸³ Woxholth (2017) s. 233.

¹⁸⁴ Ot.prp. nr. 26 (1926) s. 10 og 31, Woxholth (2017) s. 396.

¹⁸⁵ Lødrup (2008) s. 197.

¹⁸⁶ Arnholm (1959) s. 70, Lødrup (2008) s. 197.

for at medkontrahenten kan motsette seg godkjennelse frem til oppfyllelse ved alle ugyldighetsgrunner.

Arnholm har på sin side vist til at medkontrahenten ikke bør bli bundet av oppfyllelsen dersom medkontrahenten ikke har blitt oppmerksom på umyndigheten.¹⁸⁷ Dette kravet fører imidlertid til usikkerhet for avtalegodkjenneren fordi han vet ikke når medkontrahenten får kunnskap og når han i så fall kan oppfylle. I tillegg flyttes valgetten over på medkontrahenten ved at han får tid til å velge om han vil motsette seg avtalen eller ikke. Da medkontrahenten i mange tilfeller burde vite om ugyldigheten og bare får den avtalen han inngikk, taler dette mot å frata avtalegodkjenner valgmuligheten.¹⁸⁸ De samme hensynene gjør seg også gjeldende ved andre ugyldighetsgrunner. Det legges derfor til grunn at det ikke er et krav om at medkontrahenten har kunnskap om ugyldigheten for at avtalegodkjenneren skal kunne oppfylle med bindende virkning.

Etter denne gjennomgangen legges det til grunn at medkontrahenten kan motsette seg godkjennelse frem til oppfyllelse ved alle ugyldighetsgrunner etter avtaleretten.

3.3.3 Hvem kan oppfylle avtalen for å hindre motsettelse?

Det neste spørsmålet er hvem som kan oppfylle avtalen for at medkontrahenten skal være avskåret fra å motsette seg den. Dette spørsmålet ligner på vurderingen om hvem som kan godkjenne avtalen. Det må likevel skilles mellom disse fordi ved godkjennelsen kan medkontrahenten fremdeles velge om avtalen skal være gyldig eller om han ønsker å motsette seg den. Ved oppfyllelsen mister medkontrahenten valgetten slik at han kan ikke lenger kan motsette seg ratihabisjonen. Av hensyn til medkontrahenten bør det derfor være strengere regler om hvem som kan oppfylle avtalen enn hvem som kan godkjenne den.

I umyndighetsforhold kan den umyndige selv oppfylle avtalen etter godkjennelse fra vergen.¹⁸⁹ Ifølge forarbeidene og juridisk teori kan også vergen oppfylle avtalen på vegne av den umyndige.¹⁹⁰

Da den mindreårige og vergen er avtalepart og avtalegodkjenner i vergemålslovene taler rettsenhet for at avtaleparter og avtalegodkjenner ved andre ugyldighetsgrunner også kan oppfylle avtalen for å hindre motsettelse. Omsetningshensyn taler også for dette da det forenkler

¹⁸⁷ Arnholm (1959) s 70.

¹⁸⁸ Hauge (2009) s. 318.

¹⁸⁹ Vergemålsloven 1927 § 36 første ledd, annet punktum. Regelen videreføres i vergemålsloven 2010 §§ 14 tredje ledd, tredje punktum og 24, jf. Ot.prp. nr.110 (2008-2009) s. 174.

¹⁹⁰ Utkast (1920) s. 29, Rikheim (1978) s. 58.

avtalegjennomføringen om avtaleparten eller den som godkjenner avtalen kan oppfylle. Både prinsipal, avtaleerverver etter avtaleloven §§ 28 til 33, 36 og ved bristende forutsetninger, og pseudoavgiver ved falsk og forfalsking kan derfor oppfylle avtalen med bindende virkning.

Den mindreårige ligner også litt på den fullmektige ved fullmaktsforhold ettersom de begge inngår avtalen. Omsetningshensyn taler for at den som inngår avtalen bør kunne oppfylle den. Medkontrahenten er tilstrekkelig beskyttet i disse tilfellene ved at prinsipalen må godkjenne avtalen før oppfyllelsen, slik at medkontrahenten får noe tid til å motsette seg avtalen. Det legges derfor til grunn at fullmektigen kan oppfylle avtalen dersom prinsipalen har gitt tilstrekkelig godkjennelse.

Ved alle ugyldighetsgrunner kan også arvinger og konkursbo oppfylle avtalen da de trer inn i arvelaters og debitors stilling.¹⁹¹ I selskapsforhold kan også styret oppfylle avtalen da de er avtalepart og avtalegodkjenner.¹⁹²

3.3.4 Hva kreves av oppfyllelsen for å hindre motsettelse?

Videre skal det vurderes hva som kreves av oppfyllelsen for at medkontrahenten skal være avskåret fra å motsette seg avtalen.

Ordlyden i vergemålsloven 1927 og 2010 gir ikke særlig veiledning i hva som kreves for at oppfyllelsen anses bindende. I forarbeidene til vergemålsloven 1927 vises det imidlertid til at oppfyllelsen må være fullstendig.¹⁹³ Dette tyder på at deloppfyllelse ikke er tilstrekkelig. Forarbeidene til vergemålsloven 2010 viser til at den mindreårige faktisk har oppfylt sin del av avtalen.¹⁹⁴ Dette tyder på at den mindreårige må ha utført alle sine forpliktelser etter avtalen. Det er imidlertid ikke sikkert at regelen er ment å være så streng ved umyndighet, og om det samme bør gjelde andre ugyldighetsgrunner. Det må derfor vurderes om rettspraksis og teori kan gi veiledning for når avtalen må anses oppfylt ved alle ugyldighetsgrunner.

I *Ordførerfullmakt* anførte banken som medkontrahent at kommunen som avtalegodkjenner hadde betalt renter og avdrag på lånet og at avtalen derfor var oppfylt. Høyesterett viste imidlertid til at betalingen ikke var overført til banken, og kunne derfor ikke anses som ratihabi-

¹⁹¹ Konkursloven §§ 85 og 100, LA-2002-1206 *Arvingers forliksavtale*, Huser (1992) s. 32-33, Hauge (2009) s. 326-328.

¹⁹² Aksjeloven § 6-30.

¹⁹³ Utkast (1920) s. 29.

¹⁹⁴ Ot.prp. Nr. 110 (2008-2009) s. 174.

sjon.¹⁹⁵ Dette tyder på at betaling av kontraktsforpliktelsen må være overført til medkontra-
henten for å anses som oppfyllelse.

RG 1971 s. 392 (Gulating) gjaldt en avtale om overførsel av en festekontrakt med en verk-
stedbrakke. Spørsmålet var om selgeren som medkontrahent kunne motsette seg avtalen fordi
den umyndige kjøper ikke hadde oppfylt sin del av avtalen. Kravene for oppfyllelse var at
kjøperen skulle betale kroner 1 000 kontant, fjerne brakken og rydde grunnen. Betalingen var
overført, men da tomten ikke var ryddet kunne ikke avtalen anses oppfylt, og selgeren kunne
fremdeles nekte godkjenning av avtalen.¹⁹⁶ Dommen tyder på at der det er flere krav til opp-
fyllelsen må de vesentlige delene av oppfyllelsen være oppfylt. Det er ikke tilstrekkelig at en
ubetydelig del av oppfyllelsen er fullført.

I juridisk teori er det flere holdepunkter for hva som må anses som en gyldig oppfyllelse. Det
er ikke tilstrekkelig at avtalegodkjenneren fremsette tilbud om oppfyllelse.¹⁹⁷ Selv om det
foreligger kontraktsmessige mangler ved oppfyllelsen, gir dette ikke medkontrahenten rett til
å motsette seg avtalen.¹⁹⁸ Jeg forstår teorien som at hvis oppfyllelsen ellers er gjennomført,
kan ikke medkontrahenten motsette seg avtalen dersom det viser seg at han har krav på pris-
avslag eller andre mangelskrav.¹⁹⁹ Dette er en god regel fordi medkontrahenten ikke bør kun-
ne omgå obligasjonsrettsreglene og kreve tilbakeføring av ytelsene dersom han ikke har krav
på heving på grunn av mangelen.²⁰⁰

Gjennomgangen av rettskildene tyder på at avtalen ikke anses oppfylt dersom avtalegodkjen-
neren gir tilbud om oppfyllelse. Det er krav om at avtalegodkjenneren har oppfylt den vesent-
ligste delen av avtalen og at kontraktsgjenstanden må være overført til medkontrahenten. Der-
som det foreligger mangler ved kontraktsgjenstanden medfører ikke dette i seg selv at avtalen
ikke er oppfylt.

3.3.5 Kan medkontrahenten i noen tilfeller bli bundet av avtalen før oppfyllelsen?

Foreløpig er regelen forstått som at medkontrahenten kan motsette seg godkjenning frem til
oppfyllelse ved alle ugyldighetsgrunner. Flere teoretikere har imidlertid argumentert for at
medkontrahenten kan bli bundet av avtalen før oppfyllelsen av ulike grunner.

¹⁹⁵ Rt. 1937 s. 424 *Ordførerfullmakt* på s. 426.

¹⁹⁶ RG 1971 s. 392 (Gulating) på s. 396-397.

¹⁹⁷ Rikheim (1978) s. 57-58.

¹⁹⁸ Rikheim (1978) s. 58, Lødrup (2008) s. 197, Hauge (2009) s. 310.

¹⁹⁹ Eks. avhendingslova §§ 4-10 til 4-13

²⁰⁰ Eks. avhendingslova § 4-13, Hov (2009) s. 306-308, Woxholth (2017) s. 256-261.

En aktuell situasjon er der vergen godkjenner avtalen og medkontrahenten må forstå at avtalegodkjenneren tror at godkjennelsen er bindende. I dette tilfellet må medkontrahenten si fra til avtalegodkjenneren dersom han ikke ønsker å bli bundet av godkjennelsen.²⁰¹ Teoretikerne bygger dette på en analogisk anvendelse av avtaleloven § 4 annet ledd. Denne viser til at aksepten er gyldig dersom avsenderen går ut fra at aksepten nådde frem i tide, og medkontrahenten må forstå dette. Gjelsvik begrunner den analogiske anvendelsen med at unnlattelsen av å si fra kan anses som forpliktende passivitet, som gjør at han blir bundet av godkjennelsen.²⁰² Teorien gjelder umyndighetsforhold, men rettsenhet taler for at regelen også bør gjelde andre ugyldighetsgrunner da avtalegodkjenneren kan tro at godkjennelsen er bindende i disse tilfellene også. I tillegg er det en del likheter mellom en forsinket aksept og en godkjennelse, fordi begge tilfeller gjelder misforståelser ved om avtalen har blitt bindende. Medkontrahentens unnlattelse av å si fra strider også med lojalitetsplikten.²⁰³ Etter dette legges det til grunn at avtaleloven § 4 kan benyttes analogisk ved alle ugyldighetsgrunner etter avtaleretten.

Da avtaleloven § 4 annet ledd kan anvendes analogisk må det vurderes hvilken frist det er for medkontrahenten til å gi beskjed til medkontrahenten om at godkjennelsen ikke er bindende. Etter avtaleloven § 4 annet ledd, annet punktum må tilbudsgiveren varsle akseptgiveren «uten ugrundet opphold» dersom han mener at aksepten er avgitt for sent. Ordlyden tyder på at medkontrahenten må gi beskjed innen kort tid, med mindre han har en god grunn for å vente med å gi beskjed. Denne tidsfristen bør også gjelde ved godkjennelse fordi den ivaretar balansen mellom partene.²⁰⁴ Medkontrahenten rekker å gi beskjed om sin motsettelse, samtidig som avtalegodkjennerens forutberegnelighet ivaretas.

Etter dette legges det til grunn at medkontrahenten blir bundet av avtalegodkjennerens ratihabisjon dersom han ikke gir beskjed om at ratihabisjonen ikke er bindende «uten ugrundet opphold».

En lignende situasjon er der medkontrahenten oppfyller sin del av avtalen etter at han har kommet i ond tro om ugyldigheten. Spørsmålet er om dette medfører at medkontrahenten blir bundet av egen oppfyllelse.

I forarbeidene til vergemålsloven 1927 vises det til at medkontrahentens oppfyllelse etter at han har kommet i ond tro ikke bør medføre at han blir avskåret fra å motsette seg avtalen. Dette begrunnes med at medkontrahenten har en begrenset adgang til å få erstatning, slik at

²⁰¹ Gjelsvik (1934) s. 59, Arnholm (1959) s. 70, Lødrup (2008) s. 197-198.

²⁰² Gjelsvik (1934) s. 59.

²⁰³ Hov (2009) s. 38.

²⁰⁴ Giertsen (2014) s. 12.

det uansett ikke vil lønne seg for han å anføre ugyldighet etter at han selv har oppfylt.²⁰⁵ I de senere forarbeidene er imidlertid retten til erstatning utvidet og dette er videreført i vergemålsloven 2010 § 15.²⁰⁶ Dette kan tyde på at den begrensede erstatningen etter egen oppfyllelse ikke er et hinder for medkontrahenten lengre. Departementet uttalte seg imidlertid ikke om dette og det er derfor usikkert om ondtroende medkontrahenter bør ha rett til å nekte godkjenning etter egen oppfyllelse.

Det er likevel flere teoretikere som mener at medkontrahenten i umyndighetsforhold bør avskjæres fra å kunne motsette seg avtalen i disse tilfellene. De begrunner det med at oppfyllelsen må tolkes som at medkontrahenten ønsker at avtalen skal bli opprettholdt.²⁰⁷ Slik jeg forstår rettskildene kunne det også vurderes om medkontrahenten i disse tilfellene heller burde anses å være i ond tro og følge reglene for ondtroende medkontrahenter. Regelen om egen oppfyllelse er imidlertid strengere mot medkontrahenten fordi ved ond tro kan medkontrahenten gå fra avtalen etter en rimelig tid, mens ved egen oppfyllelse blir han bundet ved oppfyllelsen. Videre taler forutberegneligheten til vergen og den mindreårige for at medkontrahenten bør bli bundet ved egen oppfyllelse. Dette hensynet gjør seg også gjeldende ved andre ugyldighetsgrunner.²⁰⁸ Det legges derfor til grunn at medkontrahenten blir bundet av egen oppfyllelse ved alle ugyldighetsgrunner i avtaleretten.

3.4 Motsettelse når medkontrahenten er i ond tro

Dersom medkontrahenten er i ond tro om ugyldigheten, kan det vurderes om og når han kan motsette seg godkjenning.

Vergemålsloven 1927 § 36 annet ledd viste til at ondtroende medkontrahenter kunne motsette seg godkjenning i to tilfeller. Den første muligheten var at avtalegodkjenneren hadde nektet å godkjenne avtalen.²⁰⁹ Den andre muligheten var at medkontrahenten og den mindreårige hadde avtalt en frist for vergen til å godkjenne avtalen og fristen var utløpt. I tilfellene der det ikke var fastsatt noen frist, var det flere teoretikere som mente at det var en tredje mulighet for at medkontrahenten kunne motsette seg avtalen. Denne muligheten var at avtalegodkjenneren hadde hatt en rimelig tid til å godkjenne.²¹⁰ Alle disse tre mulighetene ble lovfestet i vergemålsloven 2010 § 14 fjerde ledd.²¹¹

²⁰⁵ Vergemålsloven 1927 § 37, utkast (1920) s. 28.

²⁰⁶ Ot.prp. nr. 26 (1926) s. 10-11.

²⁰⁷ Rikheim (1976) s. 58, Lødrup (2008) s. 197.

²⁰⁸ Giertsen (2014) s. 8-9.

²⁰⁹ Lødrup (2008) s. 198.

²¹⁰ Arnholm (1959) s. 69, Hov (2009) s. 444.

²¹¹ Sande (2017) s. 141.

Den første muligheten for motsettelse ved ond tro gjelder også for andre avtaleforhold. Der- som avtalegodkjenneren påberoper seg at avtalen er ugyldig, kan ikke avtalegodkjenneren velge å godkjenne avtalen i etterkant, se punkt 2.3.3.²¹² Dette er det samme som at avtalegodkjenneren nekter å godkjenne avtalen.²¹³ I disse tilfellene kan derfor ondtroende medkontra- henter i alle avtaleforhold motsette seg avtalen.

Den andre muligheten om avtalt frist finnes også i aksjeloven § 2-20 tredje ledd, tredje punktum ved at selskapet og medkontrahenten kan avtale avvik fra ratihabiseringsreglene. Av- talepartene kan for eksempel avtale en frist for når avtalen må godkjennes. Da partene i sel- skapsforhold og umyndighetsforhold kan avtale en frist taler det for at det samme bør gjelde ved alle ugyldighetsgrunner. Partenes forutberegnelighet og omsetningshensyn taler også for dette fordi det forenkler avtalegjennomføringen.²¹⁴ Et problem som kan oppstå med avtalt frist er dersom avtalegodkjenneren ikke får kunnskap om avtalen eller fristen. I disse tilfellene har imidlertid ikke avtalegodkjenneren en berettiget forventning om å få godkjenne avtalen. Med- kontrahenten kan derfor motsette seg avtalen når tidsfristen utløper selv om avtalegodkjenne- ren ikke har kunnskap om fristen. Det legges derfor til grunn at den som inngår avtalen og medkontrahenten kan avtale tidsfrist for godkjennelse ved alle ugyldighetsgrunner.

Den tredje muligheten om rimelig frist ligner også litt på en av medkontrahentens muligheter til å motsette seg avtaler inngått med uregistrerte aksjeselskap. I disse tilfellene kan medkon- trahenten motsette seg godkjennelsen etter at fristen for registrering i foretaksregisteret er utløpt.²¹⁵ Da fristen for registrering utløper tre måneder etter at selskapet har undertegnet stif- telsesdokumentet, vil selskapet ofte ha god tid til å godkjenne avtalen.²¹⁶ Vilkåret knytter seg imidlertid ikke til avtaleinngåelsen men til undertegnelsen av stiftelsesdokumentet. Dette be- tyr at hvis avtalen inngås nesten tre måneder etter undertegnelsen utsettes ikke fristen. Avtaler med uregistrerte selskaper har ikke en tilsvarende regel om rimelig frist som i umyndighets- forhold, og dette kan tyde på at regelen ikke gjelder alle ugyldighetsgrunner. Ved fullmakts- forhold gjelder det imidlertid et krav om at fullmektigen må få en rimelig frist til å innhente godkjennelse fra prinsipalen.²¹⁷ Det samme bør også gjelde andre ugyldighetsgrunner, fordi avtalegodkjenneren har behov for å sette seg inn i avtalen for å vurdere om den bør godkjen-

²¹² Stang (1935) s. 530, Arnholm (1974) s. 277, Ussing (1984) s. 243, Sande (2017) s. 141.

²¹³ Vergemålsloven 2010 § 14 fjerde ledd, annet punktum.

²¹⁴ Giertsen (2014) s. 8-9.

²¹⁵ Aksjeloven § 2-20 tredje ledd, første punktum.

²¹⁶ Aksjeloven § 2-18 første ledd.

²¹⁷ Arnholm (1964) s. 166 som viser til Arnholm (1959) s. 69, der det står at avtalegodkjenneren har rimelig tid til å godkjenne. Se også Ussing (1984) s. 337 og Hov (2009) s. 444.

nes. Det legges derfor til grunn at avtalegodkjenneren har rimelig tid til å godkjenne avtalen før medkontrahtenten kan motsette seg den ved alle ugyldighetsgrunner.

Det neste spørsmålet blir hva som må regnes som rimelig tid for avtalegodkjenneren til å godkjenne avtalen.

For umyndighetsforhold viser ordlyden til at avtalegodkjenneren kan bruke så lang tid som det «med rimelighet måtte forutsettes å medgå».²¹⁸ Dette må vurderes konkret, men medkontrahtenten bør regne med at det tar lenger tid dersom fylkesmannens samtykke er nødvendig i tillegg til vergens samtykke.²¹⁹ Ved manglende fullmakt må medkontrahtenten ifølge Stang vente på godkjennelse i så lang tid som avtalegodkjenneren «etter fornuftig forretningsskikk trenger til å overveie og avgi sin beslutning.»²²⁰ Stang anser den ugyldige avtalen som et tilbud til avtalegodkjenneren som trenger aksept for å være gyldig. Slik jeg forstår Stang kan godkjennelsesfristen derfor sammenlignes med akseptfristen av tilbud etter avtaleloven § 3 første ledd, første punktum. Etter denne kan akseptgiveren bruke så lang tid som tilbudsgiveren «maatte regne paa skulde gaa med». Hvor lang tid dette kan være vil imidlertid avhenge av den konkrete situasjonen. Det må tas hensyn til begge parter og det kan ha betydning om avtalegodkjenneren har behov for lengre eller kortere frist. Det har også legges vekt på om medkontrahtenten har et særlig behov for rask godkjennelse eller kan vente i lengre tid. Det samme bør også gjelde andre ugyldighetsgrunner fordi avtalegodkjenneren også her bør gis så lang tid som medkontrahtenten måtte regne med.

Ondtroende medkontrahtenter har etter dette tre muligheter til å motsette seg godkjennelse ved alle ugyldighetsgrunner. Dette gjelder dersom avtalegodkjenneren nekter å godkjenne avtalen eller den som inngår avtalen og medkontrahtenten avtaler en frist som har utløpt. Det samme gjelder dersom avtalegodkjenneren har hatt rimelig tid til å godkjenne avtalen.

3.5 Grensen mellom god tro og ond tro: særlig om uaktsomme medkontrahtenter

3.5.1 Umyndighet

Foreløpig er det gjort rede for i hvilken grad godtroende og ondtroende medkontrahtenter kan motsette seg godkjennelse. Det må også vurderes hvor grensene mellom god og ond tro skal trekkes, da dette har betydning for når medkontrahtenten kan motsette seg godkjennelsen.

²¹⁸ Vergemålsloven 2010 § 14 fjerde ledd, første punktum.

²¹⁹ Rt. 1943 s. 161 på s. 163, Sande (2017) s. 141.

²²⁰ Stang (1935) s. 412.

Som nevnt i punkt 3.2.3 ble regelen om umyndige i vergemålsloven 1927 § 36 videreført i vergemålsloven 2010 §§ 14 og 24.²²¹ Regelen gjelder derfor både for mindreårige og sinnslidende.

Etter vergemålsloven 1927 § 36 annet ledd, første punktum var medkontrahenten i ond tro dersom han «visste» om umyndigheten, eller ikke hadde «grunn til å tro» at den umyndige gyldig kunne inngå avtalen. Ordlyden og teorien forstås som at medkontrahenten er i ond tro dersom han har kunnskap om umyndigheten, eller han har vært uaktsom om gyldigheten av den umyndiges disposisjoner.²²²

I vergemålsloven 2010 § 14 fjerde ledd skilles det ikke mellom aktsomhetskravet om umyndigheten og gyldigheten av den umyndiges disposisjoner ellers. Medkontrahenten anses å være i ond tro om han «forsto eller burde forstå» at den mindreårige ikke hadde rett til å binde seg. Det kan stilles spørsmål ved om dette var en bevisst endring da forarbeidene og juridisk teori legger til grunn at det var meningen å videreføre ordlyden fra vergemålsloven 1927 § 36.²²³ Andre ugyldighetsgrunner har ikke tilsvarende skille mellom medkontrahentens gode tro om umyndigheten og gyldigheten av disposisjonen. Denne vurderingen har derfor ikke særlig betydning for vurderingen av aktsomhetskravet ved andre ugyldighetsgrunner. Selv om det ikke er helt klart hva regelen er etter vergemålsloven 2010 § 14 fjerde ledd, legges det til grunn for den videre vurderingen at regelen skal forstås som vergemålsloven 1927 § 36 annet ledd. Dette vil si at medkontrahenten må ha kunnskap om umyndigheten for å være i ond tro, mens det er tilstrekkelig at han har vært uaktsom om disposisjonens gyldighet ellers for å være i ond tro.

3.5.2 Grensevurderingen ved andre ugyldighetsgrunner

Da det er vurdert hvor grensene mellom god og ond tro går for umyndighet blir det neste spørsmålet hvor grensene går for andre ugyldighetsgrunner.

Etter aksjeloven § 2-20 tredje ledd, første punktum om avtaler med uregistrerte selskaper anses medkontrahenten å være i ond tro om han «visste» at selskapet ikke var registrert. Medkontrahenten anses å være i god om han var «ukjent» med at selskapet ikke var registrert.²²⁴ Dette tyder på at det er et kunnskapskrav for å være i ond tro og at uaktsomme medkontrahenten-

²²¹ Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) s. 174.

²²² Arnholm (1959) s. 69, Bratholm (1969) s. 131, Rikheim (1978) s. 57, Falkanger (1999) s. 22, Lødrup (2008) s. 196, Hauge (2009) s. 313, Hov (2009) s. 444.

²²³ NOU 2004: 16 s. 111, Ot.prp. nr. 110 (2008-2009) s. 174, Innst. 154 L 2009-2010 punkt 1.2.3, Sande (2017) s. 140-141.

²²⁴ Aksjeloven § 2-20 tredje ledd, annet punktum.

ter anses å være i god tro i selskapsforhold. Da regelen ligner på vergemålsloven 1927 § 36 taler det for at det er et alminnelig prinsipp om at uaktsomme medkontrahtenter skal anses å være i god tro ved alle ugyldighetsgrunner.

Teorien tyder imidlertid på at andre ugyldighetsgrunner fraviker fra vergemålstilfellene og avtaler med uregistrerte selskaper. Uaktsomme medkontrahtenter anses vanligvis å være i ond tro etter de svake ugyldighetsgrunnene i avtaleloven §§ 11 første ledd om fullmakt og 29 til 31, 32 første ledd og 33 om ugyldige viljeserklæringer.²²⁵ Hov og Høgberg viser til at det ikke er sikkert at uaktsomme medkontrahtenter bør anses å være i god tro utenfor vergemålsloven 1927 § 36.²²⁶ Hauge mener på sin side at uaktsomme medkontrahtenter bør anses som godtroende i de tilfellene der avtalegodkjenneren er nærmest til å kjenne til ugyldighetsgrunnen.²²⁷ Ifølge Hauge blir altså det avgjørende hvem som er nærmest til å kjenne til ugyldighetsgrunnen.

Etter dette er det usikkert om uaktsomme medkontrahtenter bør anses å være i god tro ved alle ugyldighetsgrunner. Det skal derfor foretas en konkret vurdering av de ulike ugyldighetsgrunnene om uaktsomme medkontrahtenter bør anses å være i god eller ond tro.

3.5.3 Fullmaktsforhold

Det er uenighet i teorien om uaktsomme medkontrahtenter skal anses å være i god eller ond tro i fullmaktsforhold. Stang og Ussing mener de bør anses å være i god tro, mens Lassen mener de bør anses å være i ond tro.²²⁸ Ingen av teoretikerne begrunner standpunktet i særlig grad, og det er derfor vanskelig å legge vekt på noen av dem. Hauge mener på sin side at dersom det er tilstrekkelig tilknytning mellom prinsipalen og fullmektigen vil ofte prinsipalen være nærmest til å kjenne til eller bære risikoen for den manglende fullmakten.²²⁹ I disse tilfellene anses uaktsomme medkontrahtenter å være i god tro. Det vil variere ut fra ugyldighetsgrunnen i fullmaktsforholdet om prinsipalen er nærmest til å kjenne til eller bære risikoen for den manglende fullmakten.

Dersom prinsipalen i fullmaktsforholdet er umyndig, bør medkontrahtenten anses å være i god tro fordi uaktsomhet om umyndigheten anses som god tro, se punkt 3.5.1 om dette. Der en fullmektig uten anvisning fra prinsipalen har forfalsket eller gitt falsk fullmakt bør uaktsomme medkontrahtenter anses å være i ond tro. I disse tilfellene vet ikke prinsipalen om fullmak-

²²⁵ Hov (2009) s. 370, Woxholth (2017) s. 228.

²²⁶ Hov (2009) s. 444-445.

²²⁷ Hauge (2009) s. 317-318.

²²⁸ Stang (1935) s. 412, Ussing (1984) s. 337, Lassen (1992) s. 55.

²²⁹ Hauge (2009) s. 320.

ten og kan derfor ikke anses å være nærmest til å kjenne ugyldighetsgrunnen. Ved andre mangler ved fullmakten vil prinsipalen ofte være nærmest til å kjenne til ugyldighetsgrunnen fordi han har en viss tilknytning og kontroll over fullmektigen.²³⁰ Den uaktsomme medkontrahenten er derfor godtroende der det er tilknytning mellom prinsipalen og fullmektigen.

3.5.4 Avtaleloven §§ 28 til 33, 36, bristende forutsetninger, falsk og forfalsking

Ved ugyldighet etter avtaleloven §§ 28 til 33, 36, bristende forutsetninger, falsk og forfalsking er det ikke holdepunkter i teorien for om uaktsomme medkontrahenter vanligvis må anses å være i god eller ond tro. Det må derfor vurderes konkret hvem som er nærmest til å kjenne til ugyldighetsgrunnen.²³¹

Ved avtaleloven §§ 28 til 31 er det avtalegodkjenneren selv som har blitt henholdsvis tvunget, sveket eller utnyttet, og så lenge avtalegodkjenneren vet om forholdet må han anses nærmest til å kjenne til ugyldighetsgrunnen. Den uaktsomme medkontrahenten må derfor anses å være i god tro. Derimot vil avtalegodkjenneren i mange tilfeller ikke vite om sviket eller utnyttelsen fordi han ikke ville inngått avtalen om han visste at han ble lurt. I disse tilfellene bør medkontrahenten anses nærmest til å kjenne til ugyldighetsgrunnen. Det samme gjelder dersom avtalegodkjenneren ikke vet at det foreligger feilskrift etter avtaleloven § 32, falsk eller forfalsking. Da medkontrahenten burde ha forstått at avtalen var ugyldig og han bare får den avtalen han inngikk, bør han ikke beskyttes ved at han anses som godtroende.²³²

Det er ikke alltid klart hvem som er nærmest til å kjenne til ugyldighetsgrunnen etter avtaleloven §§ 33 og 36 om uredelige og urimelige avtaler og ved bristende forutsetninger. I mange tilfeller vil imidlertid medkontrahenten ha opptrådt på en illojal måte som har medført at avtalen anses ugyldig.²³³ Han må derfor anses nærmest til å kjenne til ugyldighetsgrunnen. Ved ugyldighet på grunn av «senere inntrådte forhold» etter avtaleloven § 36 og ved bristende forutsetninger vil medkontrahenten vanligvis være nærmest til å bære risikoen for ugyldigheten. Dersom de ikke er nærmest til å bære risikoen for ugyldigheten ville avtalen vanligvis ikke anses ugyldig i utgangspunktet.²³⁴ Det legges derfor til grunn at uaktsomme medkontrahenter ved ugyldighet etter avtaleloven §§ 33, 36 og ved bristende forutsetninger anses å være i ond tro.

²³⁰ For eksempel avtaleloven § 11 første ledd om avtaler i strid med fullmaktens forskrifter og ulovfestet fullmakt.

²³¹ Hauge (2009) s. 317-318.

²³² Ibid s. 318.

²³³ For eksempel Rt. 2013 s. 388 *Røeggen*.

²³⁴ Se for eksempel Rt. 1999 s. 922 *Salhus Flytebro* på s. 931.

3.5.5 Konklusjon om grensen mellom god og ond tro ved ulike ugyldighetsgrunner
Etter dette er det ulike aktsomhetskrav til medkontrahenten ved de ulike ugyldighetsgrunnene. Ved umyndighet anses uaktsomhet om umyndigheten som god tro, mens uaktsomhet om disposisjonens gyldighet ellers anses som ond tro. Ved andre ugyldighetsgrunner må det foretas en konkret vurdering av hvert avtaleforhold, men på grunn av visse trekk ved ugyldighetsgrunnene vil det ofte være samme person som er nærmest til å vite om ugyldighetsgrunnen. I fullmaktsforhold der prinsipalen har en viss tilknytning til fullmektigen anses uaktsomme medkontrahenter som oftest å være i god tro. Ved ugyldige avtaler etter avtaleloven §§ 28 til 31 anses uaktsomme medkontrahenter som oftest å være i god tro, med mindre avtalegodkjenneren vet om ugyldighetsgrunnen. Ved ugyldighet etter avtaleloven § 32, 33, 36, ved bristende forutsetninger og ved falsk og forfalsking anses imidlertid uaktsomme medkontrahenter som oftest å være i ond tro.

3.6 Begrensninger ved motsettelsen

3.6.1 Motsettelsen må rettes mot riktig person

Da det er fastslått hvilke regler som gjelder for motsettelse der medkontrahenten er i god eller ond tro, må det vurderes hvem motsettelsen må rettes mot.

Etter vergemålsloven 1927 § 36 første ledd, annet punktum skulle godtroende medkontrahenter gi erklæring om å gå fra avtalen til den umyndige. Ifølge teorien kunne motsettelsen også rettes mot vergen eller overformyndieriet.²³⁵ Etter vergemålsloven 2010 kan erklæringen gis til den mindreårige, sinnssyke eller vergen.²³⁶ Da regelen er ment som en videreføring av gjeldende rett, tyder dette på at erklæringen også kan gis til fylkesmannen.²³⁷

Ved ond tro fremgår det ikke av ordlyden hvem motsettelsen må rettes mot dersom medkontrahenten ønsker å «fragå» avtalen eller «gå fra sine forpliktelser».²³⁸ For å forenkle motsettelsesadgangen bør medkontrahenten kunne rette motsettelsen mot de sentrale personene i avtaleforholdet. Da regelen er svært lik regelen for godtroende medkontrahenter taler rettsenhet for at ondtroende medkontrahenter også kan rette motsettelsen mot den umyndige, vergen eller fylkesmannen.

Ved andre ugyldighetsgrunner enn umyndighet må man vurdere hvilke personer i avtaleforholdet medkontrahenten kan rette motsettelsen mot. Avtalepart og avtalegodkjenner ligner på umyndig, verge og fylkesmann da alle personene enten inngår avtalen eller godkjenner den.

²³⁵ Rikheim (1978) s. 58, Lødrup (2008) s. 197.

²³⁶ Vergemålsloven 2010 §§ 14 tredje ledd, annet punktum og 24.

²³⁷ Ot.prp. Nr. 110 (2008-2009) s. 174.

²³⁸ Vergemålsloven 1927 § 36 annet ledd, første punktum og 2010 § 14 fjerde ledd, første punktum.

Det er også disse personene som har størst behov for å få vite om motsettelsen. Omsetningshensyn og rettsenhet taler derfor for at motsettelsen kan rettes mot avtalegodkjenner ved alle ugyldighetsgrunner, se punkt 2.3.1 om hvem som godkjenne avtalen. Det kan også vurderes om motsettelsen bør kunne rettes mot den fullmektige. Det ble lagt til grunn i punkt 3.3.3 at fullmektige kan oppfylle avtalen dersom de har fått godkjennelse fra prinsipalen. Det er imidlertid mindre grunn for at motsettelsen bør kunne rettes mot den fullmektige. Det er usikkert om prinsipalen får beskjed om motsettelsen dersom den rettes mot fullmektigen. For at prinsipalen skal ha mulighet til å ivareta sine interesser for eksempel ved at han oppfyller avtalen, bør motsettelsen ikke kunne rettes mot den fullmektige.

3.6.2 Er det noen formkrav for motsettelsen?

Selv om motsettelsen rettes mot riktig person må det vurderes om det er noen formkrav for motsettelsen. Omsetningshensyn taler for at det ikke bør være formkrav, fordi medkontrahenten bør kunne motsette seg godkjennelsen så raskt som mulig og i formen han ønsker.²³⁹ Sande viser også til at det ikke bør være formkrav, men legger til at det kan være lurt å ha dokumentasjon for motsettelsen.²⁴⁰ Det kan derfor være lurt å gi motsettelsen skriftlig for å unngå at medkontrahenten blir bundet av at avtalegodkjenneren oppfyller avtalen. Det avgjørende er imidlertid bare at det kan bevises at motsettelsen er avgitt. Medkontrahenten kan derfor avgi motsettelsen i den form han ønsker og unngå å bli bundet av avtalen.

²³⁹ Giertsen (2014) s. 44.

²⁴⁰ Sande (2017) s. 141.

Litteraturliste

Lover

- 1687 Lov 15. april 1687 Kong Christian den femtis norske lov (NL)
- 1888 Lov 29. juni 1888 nr. 1 om formuesforholdet mellem ægtefæller (ægtefællelov av 1888)
- 1902 Lov 22. mai 1902 nr. 11 om den almindelige borgerlige straffelovs ikrafttræden (straffelovens ikrafttredelseslov)
- 1915 Lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven)
- 1918 Lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer (avtaleloven)
- 1927 Lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige (vergemålsloven 1927)
- 1953 Lov 26. juni 1953 nr. 4 om kontroll og regulering av priser, utbytte og konkurranseforhold (prisloven)
- 1972 Lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. (arvelova)
- 1979 Lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven)
- 1981 Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova)
- 1984 Lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)
- 1991 Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven)
- 1992 Lov 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eiendom (avhendingslova)

1997	Lov 13. juni 1997 nr. 43 om avtalar med forbrukar om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova)
1997	Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)
2002	Lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven)
2005	Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)
2010	Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven 2010)

Forarbeider

Utkast (1914)	<i>Utkast til lov om avtaler og andre retshandler paa formuerettens omraade i ot.prp. nr. 63 (1917) om utfærdigelse av en lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer.</i>
Utkast (1920)	<i>Utkast til forandringer i det 1919 avgivne utkast til lov om vergemaal for mindreårige og umyndiggjorte i ot.prp. nr. 6 (1924) om vergemålet for umyndige.</i>
NOU 2004: 16	<i>Vergemålsloven</i>
Ot. Prp. Nr. 26 (1926)	<i>Om vergemål for mindreårige</i>
Ot. Prp. Nr. 110 (2008-2009)	<i>Om lov om vergemål (vergemålsloven)</i>
Innst. 154 L 2009-2010	<i>Om lov om vergemål (vergemålsloven)</i>

Utenlandsk og anasjonal rett

BGB	Bürgerliches Gesetzbuch, 1. Januar 1900
-----	---

DCFR	Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition. München 2009.
Föräldrebalk	Föräldrebalk (1949:381) [Sverige]
Værgemålsloven	Lovbekendtgørelse nr. 1015 af 20. August 2008 (vær- gemålsloven) [Danmark]
Unidroit Principles 2010	UNIDROIT: PRINCIPLES OF INTERNATIONAL COMMERCIAL CONTRACTS 2010

Rettspraksis

Rt. 1917 s. 75

Rt. 1920 s. 51

Rt. 1928 s. 950

Rt. 1933. s. 349

Rt. 1933 s. 887

Rt. 1937 s. 424 *Ordførerfullmakt*

Rt. 1943 s.161

RG 1946 s. 199 (Sandefjord byrett)

Rt. 1960 s. 280

RG 1971 s. 392 (Gulating)

RG 1971 s. 638 (Lier, Røyken og Hurum herredsrett)

Rt. 1991 s. 1171 *Scania*

Rt. 1993 s. 312

Rt. 1995 s. 46 *Nimbus*

Rt. 1996 s. 407

RG 1997 s. 672 (Jæren herredsrett)

Rt. 1999 s. 922 *Salhus Flytebro*

LB-1999-2433

LA-2002-1206 *Arvingers forliksavtale*

TOSLO-2003-21281 *Falsk selvskyldner*

Rt. 2004 s. 1582

LG-2005-55041 *Refusjonsavgift*

LB-2009-16277

RG 2009 s. 651 (Borgarting)

TOSLO-2010-79147 *IT-faktura*

Rt. 2011 s. 410 *Optimogården*

LB-2012-174611

Rt. 2013 s. 388 *Røeggen*

Litteratur

Arnholm, Carl Jacob, *Alminnelig avtalerett*, 1949

Arnholm, Carl Jacob, *Lærebok i avtalerett*, 1974

Arnholm, Carl Jacob, *Personretten*, 1959

Arnholm, Carl Jacob, *Privatrett II: Avtaler*, 1964

Bratholm, Anders, *Umyndige personer*, 1969

Brækhus, Sjur, *Meglerens rettslige stilling*, 1946

Eckhoff, Torstein, *Forvaltningsrett*, ved Eivind Smith, 2014

Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, ved Jan E. Helgesen, 2001

Falkanger, Aage Thor, *God tro: en studie av kravet til god tro som vilkår for å erverve eller opprettholde privatrettslige rettigheter*, 1999

Falkanger, Thor, Aage Thor Falkanger, *Tingsrett*, 2016

Giertsen, Johan, *Avtaler*, 2014

Gjelsvik, Nikolaus, *Norsk personrett: forelesninger*, 1934

Hauge, Hilde, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner*, 2009

Hov, Jo, Alf Petter Høgberg, *Alminnelig avtalerett*, 2009

Hov, Jo *Avtalerett*, 1993

Huser, Kristian, *Gjeldsforhandling og konkurs: Bind 3 Omstøtelse*, 1992

Høgberg, Alf Petter, «Kommentar til Avtaleloven», i: *Norsk lovkommentar nettversjon*. [sitert 13. april 2017]

Jensen, Camilla Hørby, *Retsfortabende passivitet : hvorfor, hvordan, hvornår?*, 2007

Jørgensen, Stig, *Kontraktsret I: Aftaler*, 1971

Lassen, Birger Stuevold, *Kontraktsrettslig representasjon: en lærebok med et avsnitt om kommisjon*, 1992

Lødrup, Peter, Eldbjørg Kluften, Trine Eli Linge, Vibeke Gjøslie, *Vergemålsloven med kommentarer*, 2008

Rikheim, Erling, *Lov om vergemål for umyndige av 22. april 1927 nr. 3 med kommentarer*, 1978

Sande, Eldbjørg, Trine Eli Linge, Mona Choon Rasmussen, *Vergemålsloven og utlendingsloven kapittel 11 A med kommentarer*, 2017.

Stang, Fredrik, *Innledning til formueretten*, 1935

Tverberg, Arnulf, *Forbrukerkjøpsloven med kommentarer*, 2008

Ussing, Henry, *Aftaler: på formuerettens område*, 1984

Woxholth, Geir, *Avtalerett*, 2017